Právnická fakulta Masarykovy univerzity
Katedra správní vědy, správního práva a finančního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Policie ČR, její charakteristika a místo v systému bezpečnostní správy státu

Jitka Boucníková
2007/2008

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Policie ČR, její charakteristika a místo v systému bezpečnostní správy státu zpracovala sama a uvedla jsem všechny použité prameny.

1. OBSAH:

1. Obsah 2

2. Úvod 4

3. Historie Policie České republiky 6

3.1. Habsburská monarchie (1526-1918) 6

3.2. Československá republika (1918-1939) 8

3.3. Protektorát Čechy a Morava (1939-1945) 10

3.4. Vývoj v letech 1945 - 1989 12

3.5. Vývoj po roce 1989 15

3.6. Reforma Policie České republiky 16

4. Policejní etika 21

4.1. Prameny policejní etiky 22

4.1.1. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů 23

4.1.2. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech 23

4.1.3. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3,5 a 8 24

4.1.4. Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání 24

4.1.5. Deklarace o policii 25

4.1.6. Etický kodex policisty, vypracovaný výkonným výborem International Association of Chiefs of Police na 96. konferenci 17. října 1989 (USA, Louisville) 26

4.1.7. Evropský kodex policejní etiky – doporučení (2001) 10 přijaté Výborem ministrů Rady Evropy 19. září 2001 27

4.1.8. Etický kodex Policie České republiky 27

5. Organizace a řízení Policie České republiky 29

5.1. Ministerstvo vnitra 30

5.2. Policejní prezidium 31

5.3. Útvary s působností na celém území České republiky 34

5.3.1. Letecká služba 34

5.3.2. Národní protidrogová centrála SKPV 35

5.3.3. Služba cizinecké a pohraniční policie 36

5.3.4. Útvar dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu 37

5.3.5. Útvar odhalování korupce a finanční kriminality 37
5.3.6. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu 38
5.3.7. Útvar rychlého nasazení 39
5.4. Služby Policie České republiky 40
5.4.1. Služba pořádkové policie 40
5.4.1.1. Obchůzková služba 41
5.4.1.2. Hlídková služba 42
5.4.1.3. Dozorčí služba 42
5.4.2. Služba kriminální policie a vyšetřování 43
5.4.3. Služba správních činností 43
5.4.4. Služba dopravní policie 44
6. Právní úprava Policie České republiky 45
7. Úkoly Policie České republiky 47
8. Oprávnění policisty 48
9. Kontrola policie 52
9.1. Vnitřní kontrola 52
9.1.1. Inspekce ministra vnitra 52
9.2. Vnější kontrola 54
9.2.1. Státní zastupitelství 54
9.2.2. Soudy 54
9.2.3. Veřejný ochránce práv 56
9.2.4. Kontrola občany 58
10. Vztahy Policie České republiky k zahraničí 59
10.1. Interpol 59
10.2. Národní centrála Sirene 60
10.3. Europol 62
11. Závěr 63
12. Resumé 68
13. Seznam použité literatury 71

2. ÚVOD

Ve své diplomové práci se zabývám tématem Policie České republiky, její charakteristika a místo v systému bezpečnostní správy státu. Toto téma je velmi široké a rozsáhlé. Zajištění bezpečnosti je nejdůležitějším úkolem státu a jako takové by jí měla být věnována náležitá pozornost. Jednou ze základních složek zajišťujících bezpečnost na území České republiky je Policie České republiky.

V první kapitole se zaměřím na vývoj Policie České republiky. Historický vývoj policie sahá několik století zpátky, proto se budu věnovat nejprve vývoji probíhajícímu během vlády Habsburské monarchie, poté se budu zabývat vývojem policie v Československé republice v letech 1918 – 1939, v období Protektorátu Čechy a Morava v letech 1939 – 1945. Následně bude moje diplomová práce popisovat vývoj v letech 1945 – 1989 a od roku 1989 do současnosti. Ve své diplomové práci bych se také chtěla zabývat vývojem Policie České republiky v budoucnosti, hlavně v návaznosti na v současnosti probíhající reformu Policie České republiky. V souvislosti s reformou policie bych se ráda zabývala novým návrhem zákona o Policii České republiky, který vláda schválila počátkem roku.

Pro výkon jakékoliv činnosti je třeba znát základní etické a mravní zásady. Tomuto tématu bych se chtěla věnovat v další kapitole, která bude věnována především tématu policejní etiky. Ať už se jedná o pouhý pojem policejní etiky, nebo o její prameny, kterými jsou především mezinárodní úmluvy, ale také ústavní zákony České republiky a v neposlední řadě i Etický kodex Policie České republiky. Mezi prameny, kterými se budu zabývat, patří zejména Listina základních práv a svobod, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Úmluva o ochraně základních lidských práv a svobod a Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Důležitým pramenem policejní etiky je také Deklarace o policii, nebo již zmiňovaný Etický kodex Policie České republiky.

V další kapitole své diplomové práce se pokusím přesně vymezit organizaci a řízení Policie České republiky. Budu se zabývat jednotlivými útvary a službami Policie České republiky. Tyto útvary mohou být buď s celostátní působností, nebo s územně vymezenou působností. Jako nejvyšší nadřízený orgán Policie České republiky působí Ministerstvo vnitra České republiky a poté Policejní prezidium. Kromě těchto dvou subjektů se budu věnovat i jednotlivým útvarům Policie České republiky, především těm, které mají celostátní působnost.

Další kapitola mé diplomové práce bude věnována kontrole Policie České republiky. Budu se zabývat vnitřní kontrolou, která je vykonávána jednotlivými vedoucími pracovníky útvarů Policie České republiky a Inspekcí ministra vnitra. Dále se zaměřím na kontrolu vnější, která je prováděna státním zastupitelstvím, nezávislými soudy, veřejným ochráncem práv a také ze strany občanů. Mým cílem je vymezit rozsah působnosti těchto kontrolních orgánů a jejich vzájemný vztah.

V další z kapitol své diplomové práce bych chtěla jasně vytyčit úkoly Policie České republiky, oprávnění příslušníků Policie České republiky a jejich právní zakotvení. Také bych chtěla zmínit judikaturu, která se týká neoprávněného zásahu Policie České republiky nebo porušení základních a ústavně zaručených práv a svobod občana.

K činnosti Policie České republiky patří také spolupráce s různými mezinárodními policejními organizacemi a zahraničními bezpečnostními sbory. Mezi organizace, se kterými Policie České republiky při své činnosti spolupracuje, patří Interpol, dále pak Europol a Národní centrála Sirene. Ve zvláštní kapitole své diplomové práce bych se chtěla zabývat také tímto tématem a podrobněji rozebrat tyto organizace a způsob jejich spolupráce s Policií České republiky.

V průběhu diplomové práce bych se chtěla zabývat i současnými problémy Policie České republiky. Jedná se zejména o nedostatek policistů ve službě, obzvláště po nabytí účinnosti nového zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, často také o nepřiměřený zásah nebo zneužití pravomocí. V souvislosti s tímto se v poslední době objevuje i časté použití zbraně policisty a zranění osob.

Toto jsou témata, která bych chtěla ve své diplomové práci přiblížit a podrobněji se jim věnovat.

3. HISTORIE POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

3.1. Habsburská monarchie (1526 – 1918)

V roce 1526 dosedl Ferdinand I. na český a uherský trůn. V obou těchto státech zaujímala šlechta velmi silné postavení. Současně s uherským trůnem získali Habsburkové i rozsáhlé území, na kterém však v období 16. a 17. století byla špatná úroveň veřejné bezpečnosti, což bylo způsobeno zejména řadou dlouhodobých válek. První polovina 17. století byla výrazně ovlivněna třicetiletou válkou. Po třicetileté válce dochází k formování vídeňské bezpečnostní služby a tento systém se později rozšiřuje i do ostatních částí říše. Ústřední správa státu byla až do nástupu Marie Terezie decentralizovaná. Mezi tradiční císařské úřady náležely tajná rada, dvorská komora a dvorní válečná rada, což byly zárodky pozdějších nejdůležitějších ministerstev.[1]

V 18. století došlo k několika reformám policejní správy. První tendence ke sjednocení policejní organizace se objevily za vlády Karla VI. Díky nepružnosti tehdejšího policejního systému docházelo k nedostatečné spolupráci mezi zemskými vládami a jednotlivými vrchnostmi. V roce 1720 byla v dolnorakouském místodržitelství zřízena bezpečnostní komise, od roku 1774 policejní a bezpečnostní komise, která ve svých rukou soustředila veškerou policejní správu. Podobné komise byly během 18. století zřizovány po celém území habsburské monarchie. V roce 1720 byla neschopnost policejních složek zajistit bezpečnost kompenzována pomocí armády.[2]

První reforma státní správy včetně policie spadá do období krátkého míru mezi slezskými válkami a sedmiletou válkou. K podstatným změnám došlo v roce 1749, kdy byla oddělena policejní správa od justice a došlo ke zřízení úřadů s vrchním dozorem nad policií. Dále probíhal specifický vývoj policie ve Vídni. Její reforma proběhla až roku 1754. Vídeň byla rozdělena na 4 čtvrti a předměstí na 2 obvody, přičemž v každé z těchto částí byli ustaveni dva vrchní komisaři.[3]

K druhé policejní reformě, označované jako Tereziánská policejní reforma, došlo v roce 1776. První návrh na zřízení policejního ředitelství pochází z roku 1767, další z roku 1771. Realizace této reformy se protáhla do roku 1776. Vzorem byla pařížská policejní struktura. Nadřízeným vídeňské policie se stal dolnorakouský

[1] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva I. Praha: Themis, 1997, str. 32-33
[2] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva I. Praha: Themis, 1997, str. 47
[3] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva I. Praha: Themis, 1997, str. 47

místodržitel. Při této reformě také přibyly další organizační jednotky, došlo sice k zachování 4 městských částí, ale předměstí bylo rozděleno na 8 částí. V čele každého z těchto okresů stál policejní dozorce, nadřízeným orgánem byl vrchní policejní dozorce s náměstkem. Třetí významnou policejní reformou v 18. století byla Josefínská policejní reforma, která proběhla za vlády Josefa II. v roce 1782. Provedením této reformy byl pověřen hrabě Pergen, tehdejší dolnorakouský místodržitel.[4] Při této reformě došlo ke zrušení staré bezpečnostní komise. Došlo také k rozdělení policie na tajnou, která byla řízená nově ustaveným policejním ředitelem, druhou částí byla uniformovaná policie, která podléhala městskému hejtmanovi a městskému soudu. Podřízenost městskému soudu se však neosvědčila a od roku 1783 byla i uniformovaná policie podřízena policejnímu řediteli, který byl označován jako vrchní policejní ředitel. Podle Pergenova projektu z roku 1784 byla zřizována od roku 1785 policejní ředitelství v Praze, Brně, Opavě, Budapešti, Bratislavě, Sibini, Lvově a Miláně. V menších centrech pak působila samostatná policejní komisařství. Nadřízenými policejních orgánů byla místodržitelství jednotlivých zemí, která odpovídala za jejich chod. Současně všechna ředitelství a komisařství podléhala vrchnímu ředitelství ve Vídni.[5]

K oslabení policejního systému došlo za vlády Leopolda II., kdy došlo ke značné decentralizaci a policie neměla žádného jednotného velitele a podléhala jednotlivým místodržitelům. Vnitřní struktura zůstala v podstatě zachována, objevuje se zde však snaha, aby byla zvýšena odbornost policejních úředníků. V následujícím období, kdy došlo ke změně politické situace a panovníkem se stal Leopoldův syn a nástupce František II. (I.), byla policejní správa posílena. Obnovení centrálního řízení policie bylo provedeno začátkem roku 1793. V čele policie stál státní a policejní ministr a jemu podřízený nejvyšší policejní úřad byl označován jako C. k. ministerský policejní dvorní úřad.[6]

K dalšímu vývoji policejní správy dochází po roce 1848, kdy byla policie začleněna pod ministerstvo vnitra. Během Bachova působení dochází v roce 1852 na úrovni ministerstva vnitra k obnovení nejvyššího policejního úřadu. V jeho pravomoci byla veškerá policie a část záležitostí četnictva, která předtím náležela ministerstvu vnitra. V roce 1859 byl tento úřad přejmenován na policejní

[4] Macek, p., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva I. Praha: Themis, 1997, str. 48
[5] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva I. Praha: Themis, 1997, str. 49
[6] Macek. P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva I. Praha: Themis, 1997, str. 50

ministerstvo. Po jeho zániku spravovalo záležitosti policie prozatímně státní ministerstvo a od roku 1867 předsednictvo ministerské rady. Od roku 1868 byla policie podřízena Ministerstvu pro zemskou obranu a veřejnou bezpečnost. Od roku 1870 podléhala ministerstvu vnitra, což přetrvalo až do roku 1918. Uvedená ministerstva představovala nejvyšší centrální úroveň řízení policejních služeb. Jako teritoriální orgány v jednotlivých zemích pak působily nižší články státní politické správy, tj. místodržitelství či zemské vlády, okresní hejtmanství (úřady). Vlastními policejními úřady byla policejní ředitelství ve větších městech a policejní komisařství, čili komisariáty v menších centrech. Jejich počet se v průběhu doby měnil.[7]

3.2. Československá republika (1918 – 1939)

Československá republika vzniká v souvislosti s vyhlášením tzv. recepční normy zařazené do Sbírky zákonů a nařízení pod číslem 11/1918. Bylo stanoveno, že státní formu československého státu určí Národní shromáždění společně s československou Národní radou v Paříži.[8] Všechny státní i samosprávné orgány měly působit jako dosud a být podřízeny Národnímu výboru. Téměř všichni státní a veřejní zaměstnanci bývalé monarchie přešli do služeb nového československého státu. Na svých místech ve většině případů zůstali okresní hejtmani, vysocí úředníci a příslušníci četnictva a policie. Ve vnitřní správě došlo k zachování stávajícího systému rozdělení agendy mezi politické úřady a samosprávné orgány.[9]

Zákon číslo 2/1918 Sbírky zákonů a nařízení ustanovil celkem 12 institucí, mezi nimi i Úřad pro správu vnitřní, což bylo později Ministerstvo vnitra. Do jeho působnosti náležely všechny záležitosti, které nepatřily do působnosti jiných ministerstev. Ministerstvu vnitra podléhalo četnictvo a policie a poté od poloviny 30. let i Stráž obrany státu. Organizační členění Ministerstva vnitra se skládalo z prezidia a 18 oddělení, z nichž 16 bylo seskupeno do 4 odborů. V roce 1920 existovalo 6 odborů a 19 oddělení, v roce 1924 bylo Ministerstvo vnitra složeno z prezidia, šesti odborů a archivu.[10]

Soustavu státních policejních úřadů tvořilo:

- policejní ředitelství Praha a Brno

[7] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva I. Praha: Themis, 1997, str. 51
[8] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva II. Praha: POLICE HISTORY, 1999, str. 9
[9] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva II. Praha: POLICE HISTORY, 1999, str. 9
[10] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva II. Praha: POLICE HISTORY, 1999, str. 17

- policejní komisařství Plzeň a Moravská Ostrava
- pohraniční policejní komisařství Podmokly, Cheb a Bohumín.

Státní policejní úřady byly na úrovni okresních úřadů, policejní ředitelství byla podřízena zemskému prezidentovi a nadřízeným policejním komisařstvím byl příslušný policejní hejtman. Mezi působnost státních policejních úřadů náležela například péče o zachování veřejné bezpečnosti, pořádku a pokoje, péče o bezpečnost osob a majetku, služba dopravní, záležitosti zbrojní, mravnostní a čelední.[11] Síť těchto orgánů podle potřeby umožňoval rozšiřovat zákon č. 165/1920 Sbírky zákonů a nařízení, o zřizování nových státních policejních úřadů. V § 2 tohoto zákona bylo také vymezeno jejich poslání a jejich úkoly, např. *péče o klid, veřejnou bezpečnost osob a majetku, udržovat veřejný řád, vést v patrnosti obyvatelstvo a cizince*.[12] Pokud nebyla při zřízení úřadům ustanovena užší působnost, tak tedy převzaly obor působnosti obecní. Vedoucími pracovníky úřadů byli policejní ředitelé a správci policejních komisařství s právním vzděláním, kteří nesli zodpovědnost za policejní službu ve svém obvodu.

Státní policie se v tomto období dělila na uniformovanou stráž bezpečnosti a neuniformovanou stráž bezpečnosti. Obě tyto složky se společně označovaly jako sbory stráže bezpečnosti. Příslušníci sborů se dělili na úředníky a gážisty mimo hodnostní třídy. Úředníci prováděli dozor, kontrolu a řízení služby. Dále odpovídali za vyškolení mužstva. Sbor uniformované stráže byl organizován na základě velitelské podřízenosti. Gážisté mimo hodnostní třídy konali hlídky a pochůzky, eskortovali a hlídali vězně, poskytovali první pomoc, konali telefonní a telegrafní službu a všechny další úkoly, které vyplývaly z předpisů či příkazů. Sbor neuniformované stráže bezpečnosti vykonával prostřednictvím gážistů mimo hodnostní třídy službu zpravodajskou, vyšetřovací a pátrací.[13] Při plnění úkolů a výkonu služby se prokazovali služební legitimací nebo služebním odznakem.[14]

Právní úprava státní policie byla převzata z předchozích předpisů a nařízení, které byly pouze upravovány. Vlastní zákonná úprava byla přijata až zákonem č. 230/1922 Sb. z. a n., o sborech stráže bezpečnosti. Tímto zákonem byly sice tyto složky jednotně upraveny, nedošlo však k jejich sjednocení. Tento zákon platil pro oba sbory. Stanovení zásad pro jejich působnost, úřední název a zařazení členů do

[11] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva II. Praha: POLICE HISTORY, 1999, str. 21
[12] § 2 zákona č. 165/1920 Sbírky zákonů a nařízení, o zřizování nových státních policejních úřadů
[13] Informační materiály Policie České republiky - Historie policie a četnictva
[14] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva II. Praha: POLICE HISTORY, 1999, str. 34-36

skupin spolu s určením jejich titulů bylo umožněno jednotlivým státním úřadům. Podřízenost obou sborů stanovilo prováděcí vládní nařízení č. 295/1922 Sb. z. a n.[15] Na úseku výkonu policejní služby a věcech správních a hospodářských byly oba sbory podřízeny politickým a státním policejním úřadům. Ve věcech výcviku, vyučování, kázně a kontroly služby byly podřízeny svým velitelům a představeným. Celý policejní sbor byl nejednotný a decentralizovaný a nebyla zajištěna žádná spolupráce s ostatními bezpečnostními složkami státu. Z tohoto důvodu zde byla snaha o sjednocení bezpečnostních složek. Ke změnám v organizaci policie došlo až v polovině 30. let. K odstranění roztříštěnosti policejních sborů a vytváření jednotného uniformovaného a jednotného neuniformovaného sboru došlo až vládním nařízením č. 51/1936 Sb. z. a n. Oba sbory byly podřízeny ministerstvu vnitra, které mělo možnost vnitřními předpisy upravit jejich organizaci, stanovit zásady pro jejich působnost, vydat služební řád a stanovit podmínky pro jejich službu.[16]

Dalším útvarem policie v této době byla dopravní stráž, která vznikla v roce 1919 jako reakce na rozvoj dopravy.

3.3. Protektorát Čechy a Morava (1939 - 1945)

Období let 1939 – 1945 znamenalo pro území bývalé ČSR řadu změn ve státoprávním uspořádání a bezpečnosti. Po Mnichovské konferenci roku 1938 došlo ke značným územním ztrátám a značné části území byly podstoupeny Německu, Maďarsku a také Polsku. Na tomto území vykonávaly bezpečnostní činnost policejní složky těchto států a došlo ke stažení československých bezpečnostních složek z pohraničí. Zbytek státu po odtržení území byl označován jako Česko – Slovenská republika.[17] Následně došlo k vytvoření Protektorátu Čechy a Morava dne 16. března 1939. Protektorát byl vymezen jako samostatný celek s vlastní vnitřní správou. Tato správa byla vykonávána ve shodě s potřebami Německa, fakticky ovšem náležela nejvyšší výkonná moc říšskému protektoru v Čechách a na Moravě. V protektorátu fungovaly společně německé policejní součásti a české protektorátní policejní složky, které byly postupně připodobňovány německému vzoru.[18]

Protektorát Čechy a Morava se rozkládal na území bývalé země České a Moravskoslezské. Hlavou státu byl státní prezident, nejvyšším výkonným orgánem

[15] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva II. Praha: POLICE HISTORY, 1999, str. 26
[16] Vládní nařízení č. 51/1936 Sbírky zákonů a nařízení
[17] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva III. Praha: POLICE HISTORY, 2001, str. 7
[18] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva III. Praha: POLICE HISTORY, 2001, str. 8

byla protektorátní vláda. Jedním z protektorátních ministerstev bylo i ministerstvo vnitra.[19] Do jeho působnosti náleželo i nadále řízení bezpečnostních složek – policie a četnictva. Vlastní kontrolu a dozor nad nimi však vykonávaly německé bezpečnostní orgány na území protektorátu. Byla zde snaha přizpůsobit organizaci bezpečnostních složek struktuře německých bezpečnostních složek. V únoru 1942 došlo k podstatné reorganizaci, která se dotkla i ministerstva vnitra. To se dělilo na 9 sekcí podle toho, čím se jednotlivé sekce zabývaly. Bylo zde možno rozlišit sekci zabývající se např. presidiálními záležitostmi, právními a organizačními záležitostmi, záležitostmi personálními, komunálními, policejními apod. Bezpečnostní složky se dělily na dvě skupiny. První skupinou byla protektorátní uniformovaná policie, do které náleželo četnictvo, uniformovaná vládní policie, uniformovaná obecní policie a požární policie. Druhou součástí bezpečnostních složek byla neuniformovaná protektorátní policie, do které se řadila vládní kriminální policie a obecní kriminální policie. K dokončení reorganizace došlo k 1. červenci 1942, kdy u ministerstva vnitra vznikla 2 generální velitelství.[20]

Co se týče státní policie, nadále zůstalo v platnosti vládní nařízení č. 51/1936 Sb. z. a n., o organizaci policejní správy a služby a o některých jiných opatřeních v oboru vnitřní správy. Došlo zde však ke změně některých pojmů. Vláda byla při zřizování a rušení vládních policejních úřadů a změně jejich správních obvodů vázána na souhlas říšského protektora.[21]

Ke změně systému policejních úřadů nedošlo. V Čechách byla 4 policejní ředitelství, a to v Praze, Českých Budějovicích, Hradci Králové a v Plzni. Dále zde byly 3 policejní úřady v Domažlicích, Kladně a Náchodě. Později přibyly další 2 úřady v Terezíně a Vysoké nad Jizerou. Na Moravě byla 3 policejní ředitelství, a to v Brně, Moravské Ostravě a Olomouci. V Jihlavě byl policejní úřad, později přibyly další policejní úřady v Moravské Nové Vsi a Jemnici. Všechny tyto policejní úřady vykonávaly funkce policie správní, pořádkové a kriminální. V čele úřadů stáli přednostové, v čele policejního ředitelství v Praze byl policejní prezident, v čele ostatních ředitelství byli policejní ředitelé. Vedoucími policejních úřadů byli policejní správcové (policejní radové či komisařové). Nadřízenými vedoucích policejních velitelství byli zemský prezident a ministr vnitra. Policejní správcové byli

[19] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva III. Praha: POLICE HISTORY, 2001, str. 54
[20] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva III. Praha: POLICE HISTORY, 2001, str. 55
[21] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva III. Praha: POLICE HISTORY, 2001, str. 57

podřízeni okresnímu hejtmanovi, zemskému prezidentovi a ministru vnitra. Policejní prezident byl jmenován státním prezidentem, přednosty ostatních vládních policejních úřadů ustanovoval ministr vnitra.[22]

Jak už jsem výše zmínila, byla policie rozdělena na dvě složky. Uniformovaná policie byla ozbrojenou a vojensky organizovanou složkou. Službu vykonávala u politických a vládních úřadů.[23] Nejvyšším nadřízeným orgánem pro uniformovanou policii bylo ministerstvo vnitra. Členové uniformované policie měli při výkonu své služby práva civilní stráže. Také mohli požadovat součinnost každého orgánu veřejné správy. V Čechách byla velitelství uniformované vládní policie v 6 městech. Byla to Praha, České Budějovice, Hradec Králové, Kladno, Náchod a Plzeň. V letech 1942-1944 existovaly i zvláštní složky protektorátní policie, a to Protektorátní policejní prapor Čechy a Protektorátní policejní prapor Morava. Jejich členové byli po zániku v roce 1944 rozděleni do jednotlivých stanic protektorátní policie.

Druhá součást protektorátní policie byla neuniformovaná policie. Platila pro ni stejná pravidla jako pro uniformovanou policii, ovšem s několika rozdíly (např. neuniformovaná policie mohla být ozbrojena podle potřeby). Sbor neuniformované policejní stráže byl přidělen každému policejnímu úřadu. Část detektivů konala kriminální službu a další část zpravodajskou službu.[24]

3.4. Vývoj v letech 1945 – 1989

Základem pro nové státoprávní uspořádání se v roce 1945 stal v osvobozeném Československu Košický vládní program, který byl přijat 5. dubna 1945 1. československou vládou Národní fronty Čechů a Slováků v Košicích. 2. dubna 1945, tedy ještě před jmenováním této vlády, prezident vydal ústavní dekret č. 1/1945 o nové organizaci vlády a ministerstev v době přechodné. Vedle jiných ministerstev je v § 2 tohoto ústavního dekretu uvedeno i ministerstvo vnitra. Do působnosti ministerstva vnitra jako správního úřadu spadalo řízení národních výborů a výkon bezpečnostních úkolů, které vyplývaly z již uvedeného Košického vládního programu.[25]

Bezpečnostní aparát státu se skládal ze tří bezpečnostních složek. Existovaly

[22] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva III. Praha: POLICE HISTORY, 2001, str. 57
[23] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva III. Praha: POLICE HISTORY, 2001, str. 58
[24] Macek, P., Uhlíř, L. Dějiny policie a četnictva III. Praha: POLICE HISTORY, 2001, str. 59-60
[25] Informační materiály Policie České republiky - Historie policie a četnictva

zde revoluční oddíly (Revoluční gardy, Národní milice apod.), v závodech Závodní milice a policejní a četnický aparát. Z těchto složek byli vybíráni příslušníci pro nový Sbor národní bezpečnosti. Sbor národní bezpečnosti byl zřízen jako výkonný orgán správních úřadů národní bezpečnosti a byl vymezen jako ozbrojený sbor organizovaný podle vojenských zásad. Jeho základními organizačními útvary byla Veřejná bezpečnost a Státní bezpečnost. Mezi jeho úkoly náleželo chránění veřejného zájmu na území Československa, vykonávání bezpečnostní a pořádkové služby, hlídání státních hranic, boj proti zločinnosti, ochrana svrchovanosti, celistvosti a samostatnosti republiky a zajištění osobní bezpečnosti ústavních činitelů a bezpečnosti osob a majetku.[26] V řízení Sboru národní bezpečnosti se uplatnila zásada dvojí podřízenosti. Sbor byl podřízen v otázkách bezpečnostní služby Národním výborům a velitelům v kázeňských, odborných a správních otázkách. Sbor národní bezpečnosti plnil až do roku 1990 funkci státní policie. Státní bezpečnost byla tajná policie, která měla za úkol odhalit a zneškodnit činnost, která byla nepřátelská vůči zájmům Československé republiky, resp. Československé socialistické republiky. Také měla za úkol stíhat kriminální delikty v politické a hospodářské sféře a sbírat informace, které byly důležité pro bezpečnost státu.[27]

V 50. letech dochází k významným organizačním změnám v bezpečnostním systému Československé republiky. Došlo k rozdělení původního ministerstva vnitra na dvě nová ministerstva, a to Ministerstvo národní bezpečnosti a Ministerstvo vnitra. Ministerstvo národní bezpečnosti se stalo ústředním řídícím orgánem pro Sbor národní bezpečnosti, zatímco Ministerstvo vnitra mělo na starost vnitřní správu a národní výbory. Výkonnými orgány Ministerstva národní bezpečnosti se stala Velitelství Státní bezpečnosti a Velitelství Veřejné bezpečnosti. Následně došlo v roce 1953 k další reorganizaci, kterou způsobilo velké množství chyb a nedostatků v činnosti tehdejších policejních orgánů. Bylo zrušeno Ministerstvo národní bezpečnosti a veškeré úkoly přešly na Ministerstvo vnitra. Řízení národních výborů přešlo na vládu. V lednu 1954 byla zavedena nová organizační struktura československé bezpečnosti. Řídícím orgánem Veřejné bezpečnosti se stala Hlavní správa Veřejné bezpečnosti, které byly podřízeny krajské zprávy a okresní oddělení ministerstva vnitra. I přes tuto reorganizaci a nové uspořádání docházelo stále

[26] Ottova encyklopedie - Česká republika 4 - Historie, Stát a společnost. Praha: Ottovo nakladatelství, 2006, str. 273
[27] Ottova encyklopedie - Česká republika 4 - Historie, Stát a společnost. Praha: Ottovo nakladatelství, 2006, str. 292

k problémům a závažným chybám.[28]

V 50. a 60. letech došlo ke změně územního uspořádání státu, které ovlivnilo i činnost československé bezpečnosti. Počet krajů byl z původních 19 snížen na 10 krajů. Místo 306 okresů bylo pouze 108 a hlavní město Praha s 10 obvody. V souvislosti s tímto bylo vytvořeno 10 krajských správ ministerstva vnitra a u každé z nich byla vytvořena správa Veřejné bezpečnosti. Městská správa Veřejné bezpečnosti v Praze zůstala zachována. V jednotlivých okresech došlo k vytvoření okresních oddělení ministerstva vnitra, v jejichž rámci pracovala oddělení Veřejné bezpečnosti. Tato organizace platila od 1. dubna 1960. Vzhledem k tomu, že byl výkon policejní činnosti přesunut pouze do okresních měst, došlo k tomu, že se až příliš vzdálil potřebám obyvatelstva. Proto byla od 1. ledna 1964 postupně zřizována obvodní oddělení Veřejné bezpečnosti. Tato obvodní oddělení se stala základní organizační složkou Veřejné bezpečnosti. Mezi jejich úkoly náleželo zabezpečování veřejného pořádku, ochrana vlastnictví, života a zdraví, udržování bezpečnosti a plynulosti silničního provozu apod.[29]

K další významné organizační změně došlo také v 60. letech, a to vydáním rozkazu ministra vnitra č. 12 z 24. března 1966. Tímto rozkazem byly zrušeny krajské správy ministerstva vnitra a okresní oddělení ministerstva vnitra. Místo nich byly zřízeny krajské správy Sboru národní bezpečnosti a okresní oddělení Veřejné bezpečnosti. Ke značné změně došlo po vytvoření československé federace. Změnu v uspořádání státu přinesl Ústavní zákon o federativním uspořádání Československa z října 1968 a Československá socialistická republika se stala federací dvou rovnoprávných republik, České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky. Bylo určeno, že bezpečnost státu a udržování vnitřního pořádku budou ve společné působnosti federálního ministerstva vnitra Československé socialistické republiky a ministerstev vnitra obou republik. Tato federativní úprava byla určena novým zákonem o Sboru národní bezpečnosti ze dne 24. dubna 1974. Tento zákon byl postaven na vedoucí úloze Komunistické strany Československa a jednotě Sboru národní bezpečnosti.[30] Tento sbor byl podřízen Ministerstvu vnitra Československé socialistické republiky.

[28] Informační materiály Policie České republiky - Historie policie a četnictva
[29] http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/historie.html
[30] tamtéž

3.5. Vývoj po roce 1989

V druhé polovině 80. let dochází k řadě nepokojů, od roku 1988 probíhají první masivnější demonstrace. Zásah tehdejší Veřejné bezpečnosti proti demonstrujícím studentům 17. listopadu 1989 vyvolal veřejné rozhořčení. Stávka studentů, která následovala 19. listopadu 1989, byla počátkem tzv. sametové revoluce[31] (termín pocházející ze zahraničního tisku a zdůrazňující nenásilný proces převzetí moci v bývalých komunistických státech).[32]

První svobodné volby do Federálního shromáždění České a Slovenské národní rady proběhly v červnu 1990. Již před volbami ale byly vytvářeny nové zákony, které v republice nastolily demokratické principy. Jako jeden z nejvýznamnějších právních předpisů byl přijat ústavní zákon č. 183/1989 Sb., o volbě nových poslanců zákonodárných sborů. Ústavní zákon o odvolání poslanců zastupitelských sborů a volbě nových poslanců národních výborů byl ve Sbírce zákonů uveřejněn pod č. 14/1990 Sb. Na počátku 90. let byl také přijat zákon č. 15/1990 Sb., o politických stranách. Základní lidská práva a svobody byly vyjádřeny v zákoně č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, zákoně č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů a v zákoně č. 85/1990 Sb., o právu petičním, ve znění pozdějších předpisů.

V roce 1991 byl přijat lustrační zákon, podle kterého některé funkce ve státních orgánech a organizacích nemohou vykonávat osoby, jež byly příslušníky či agenty StB, členy Lidových milicí, nebo akčních výborů Národní fronty po roce 1948.[33]

Co se týče bezpečnostní správy státu, Sbor národní bezpečnosti jako hlavní složku nahradila v roce 1990 Policie České republiky. Policie České republiky byla zřízena zákonem České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 21. června 1991. Tento zákon je platnou právní úpravou, avšak zdá se, že už není plně vyhovující současným požadavkům. Z tohoto důvodu je připraven nový návrh zákona, který by měl zásadně změnit podobu policie.

---

[31] Ottova encyklopedie - Česká republika 4 - Historie, Stát a společnost. Praha: Ottovo nakladatelství, 2006, str. 13

[32] Kašpar, O. Stručný přehled dějin a kultury českých zemí a Slovenska. Pardubice: KORA, 1997, str. 192

[33] Kašpar, O. Stručný přehled dějin a kultury českých zemí a Slovenska. Pardubice: KORA, 1997, str. 193

Policie České republiky je ozbrojeným bezpečnostním sborem působícím v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti. Plní hlavní roli v oblasti ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti, ochrany osob a majetku, odhalování, prověřování a vyšetřování trestných činů, chrání vybrané osoby a objekty, je činná v oblasti bezpečnosti silničního provozu, dohlíží na režim pobytu cizinců. Vedle toho odhaluje přestupky, některé též projednává a také plní úkoly státní správy v oblastech, kde to stanoví zákon.[34] Je také jednou ze složek Integrovaného záchranného systému, který spolu s policií tvoří ještě Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany a zdravotnická záchranná služba.

3.6. Reforma Policie České republiky

Vláda počátkem roku 2008 schválila již zmiňovaný návrh nového zákona o policii. Nový zákon by měl umožnit policii pracovat v nové, reformované podobě od roku 2009, jak to plánuje ministr vnitra Ivan Langer. Tento zákon zbavuje policii povinnosti vykonávat některé pomocné práce pro další úřady, jako je např. doručování úředních písemností. Další povinnosti, které policie dříve měla, pak převezmou civilní úředníci ministerstva vnitra. Policisté by neměli nadále provádět dohled na některých velkých sportovních akcích nebo asistovat exekutorům při vymáhání pohledávek. Podle tohoto zákona by policie mohla poskytnout exekutorovi ochranu pouze v případě, že je ohroženo jeho zdraví, život a ochranu si nemůže zajistit jinak. Tato úprava zaznamenala ze strany exekutorů velkou kritiku. Za prvé z toho důvodu, že by se exekutorům prodražilo, pokud by si měli najímat soukromé bezpečnostní agentury nebo u sebe nosit zbraň. Podle mluvčího exekutorské komory byla policie žádána o asistenci v roce 2006 pouze v 1,5 % případů exekuce.[35]

Kritiku si návrh nového zákona vysloužil i od ochránců lidských práv. Ti tvrdí, že nový zákon je v některých svých ustanoveních v rozporu s Listinou základních práv a svobod. Jde především o to, že jsou policistům přiděleny nepřiměřené pravomoci pro omezování osobní svobody občanů a zasahuje do jejich soukromí. Jedná se zejména o shromažďování a nakládání s osobními údaji občanů, nový návrh zákona také rozšiřuje možnosti police k provádění odposlechů.

[34] dokument „Reforma Policie České republiky a související problematiky vnitřní bezpečnosti“, Analytické podklady k základním pilířům reformy, str. 2
[35] deník Právo ze dne 13. března 2008, str. 7

Nový zákon by měl taktéž jinak upravovat Inspekci ministra vnitra, která kontroluje a vyšetřuje přestupky a trestné činy policistů. Také má za povinnost šetřit všechny případy, ve kterých došlo k použití služební zbraně. Současná právní úprava je taková, že ředitele inspekce jmenuje ministr vnitra a inspekce je ministerstvu vnitra také podřízena. Podle nového zákona by ředitele inspekce na rozdíl od nynějška měla jmenovat vláda na návrh ministra, ale její složení zůstává i nadále jen z policistů. Také bude inspekce i nadále součástí ministerstva vnitra. Na její činnost by sice měla dohlížet pětičlenná sněmovní komise, ale je otázkou, jak bude probíhat vyšetřování a zda bude zaručena objektivita, když tuto činnost budou provádět taktéž policisté, jak je to dosud. Inspekce ministra vnitra byla při své činnosti terčem kritiky veřejnosti i odborníků ve velkém množství případů.

Návrh zákona na vytvoření Generální inspekce bezpečnostních sborů by měl být předložen do konce letošního roku. Tento zákon by se pak neměl vztahovat jen na policisty, ale i příslušníky jiných bezpečnostních sborů, jako jsou např. vězeňská služba nebo celní služba. Tato inspekce by byla podřízena vládě.

V současné době probíhající reforma Policie České republiky je postavena na deseti pilířích. Pilíře této reformy jsou podrobně rozebrány v dokumentu „Reforma Policie České republiky a související problematiky vnitřní bezpečnosti“, Analytické podklady k základním pilířům reformy.

Prvním z pilířů je působnost a pravomoc Policie České republiky a dalších subjektů podílejících se na zajišťování vnitřní bezpečnosti státu. Z podkladů Ministerstva vnitra vyplývá, že Policie České republiky v současnosti poskytuje poměrně rozsáhlý servis soukromým nebo veřejným subjektům na úkor běžného výkonu služby. Jedná se o doručování soudních písemností, asistenci a usměrňování dopravy při různých kulturních, sportovních nebo společenských akcí, doprovody peněžních transportů a asistenci při soudních exekucích.[36]

Druhým pilířem reformy zde upraveným je organizace Policie České republiky a její spolupráce s dalšími orgány státu, územních samosprávných celků a zejména veřejností. V souvislosti s reformou by mělo dojít k územním změnám, kdy by bylo

vytvořeno čtrnáct krajských správ se stejnou územní působností jako mají samosprávné kraje.

[36] dokument „Reforma Policie České republiky a související problematiky vnitřní bezpečnosti“, Analytické podklady k základním pilířům reformy, str. 5

Třetí pilíř se týká ekonomického postavení Policie České republiky. Z ekonomického pohledu v současnosti Policie České republiky postrádá právní subjektivitu, protože je v majetkoprávních vztazích zastupována funkcionáři na základě delegace pravomocí z Ministerstva vnitra. Policie tak nemá vlastního statutárního zástupce v ekonomické oblasti. Ekonomické postavení policie by mělo být řešeno tím, že by Policie České republiky byla zákonem definována jako organizační složka státu a účetní jednotka. Další možností je ustanovení čtrnácti krajských správ, jako organizačních složek státu a účetních jednotek.

Čtvrtý pilíř se týká vnitřní a vnější kontroly policie. Vnitřní kontrola by měla být upravena tak, aby byl v zákoně stanoven přesný postup při vyřizování stížností na nevhodný postup nebo chování policisty a také povinnost policie prošetřit stížnost a v přesně stanovené lhůtě vyrozumět o výsledku stěžovatele. Měla by se také zvýšit kontrolní činnost nadřízených. K provádění kontroly by měl být ustanoven zvláštní kontrolní orgán, který nebude podřízen žádnému z ministerstev a bude podřízený vládě. Působnost této Generální inspekce by mohla kromě příslušníků Policie České republiky dopadat také na příslušníky Celní správy, Vězeňské služby a Justiční stráže, příslušníky civilních zpravodajských služeb, Hasičského záchranného sboru České republiky a strážníky obecní policie. Podle Analytických podkladů k základním pilířům reformy je druhou možností převedení současné Inspekce do působnosti Ministerstva spravedlnosti. Třetí variantou je podřízení Inspekce vnější parlamentní kontrole.[37]

Pátým pilířem reformy je oblast vzdělávání policistů. Mělo by dojít ke zvýšení vzdělání policistů, obzvláště na místech, kde je např. požadováno vyšší než maturitní vzdělání.

Šestý pilíř zahrnuje služební zákon a práci s lidmi. Jak vyplývá z dokumentu „Reforma Policie České republiky a související problematiky vnitřní bezpečnosti“, je v současné době ve struktuře policie příliš mnoho vedoucích funkcí. Toto vede k tomu, že je systém velice drahý a znemožňuje rozhodovat jednoduše a efektivně. V Policii České republiky chybí strategický management, který by přijímal klíčová rozhodnutí o směřování policie a pozitivně reprezentoval Policii České republiky navenek. Možným řešením tohoto problému je manažerské vzdělávání, odpovídající

[37] dokument „Reforma Policie České republiky a související problematiky vnitřní bezpečnosti“, Analytické podklady k základním pilířům reformy, str. 35-46

jazykové vzdělávání, motivace jednotlivých policistů k dalšímu vzdělávání a pro vyšší policejní manažery stanovení doby působnosti na jednom místě.

Sedmým pilířem je Projekt 1000 – vstřícná tvář policie. V souvislosti se změnou tváře Policie České republiky byl zahájen Projekt P 1000. Dochází k modernizaci policejních služeben a policejních objektů, které byly doposud pro zaměstnance policie, její příslušníky i pro občany. V druhém pololetí roku 2006 proto byla zahájena I. etapa modernizace policejních služeben v České republice, která má za cíl vytvořit optimální podmínky pro činnost policistů, civilních zaměstnanců policie i občanů. Během několika měsíců došlo k významnému zlepšení podmínek na více než 600 služebnách policie po celé České republice. Došlo k opravě a údržbě objektů, v nichž se služebny nacházejí, vnitřnímu vybavení těchto služeben a nákupu výpočetní techniky a komunikačních technologií.[38] Tato modernizace probíhala i během roku 2007. Z vyjádření Odboru tisku a public relations ze dne 5. února 2008 plyne, že během letošního roku bude zrekonstruováno 120 služeben za celkovou cenu asi 609 milionů korun, z čehož 369 milionů korun bude na rekonstrukce a zbývajících 240 milionů korun bude použito na rekonstrukce zázemí a vybavení policejních služeben.[39]

Osmým pilířem je nová struktura neuniformované policie. Mělo by se jednat o změnu struktury služby kriminální policie a vyšetřování a jejích útvarů, kterými jsou Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, Národní protidrogová centrála a Útvar odhalování korupce a finanční kriminality. Mezi jednotlivými útvary je značná roztříštěnost agendy, útvary také mají různou šíři působnosti a chybí zde také dostatečná komunikace a spolupráce. Cílem reformy by mělo být zefektivnění a prohloubení spolupráce a výměny informací. A to buď spojením dosud samostatných celostátních útvarů do jednoho celostátního útvaru, nebo posílením pozice centrálního kriminálního úřadu.[40]

Jako devátý pilíř je vytyčena elektronizace práce policie. Mělo by dojít k vytvoření podmínek pro elektronizaci trestních a přestupkových spisů a k vybavení potřebnou technikou a informačními technologiemi. V celé Policii České republiky

[38] dokument „Reforma Policie České republiky a související problematiky vnitřní bezpečnosti“, Analytické podklady k základním pilířům reformy, str. 32
[39] Odbor tisku a public relations: Druhý rok změn – priority Ministerstva vnitra, tisková konference, Praha, 5.2.2008
[40] dokument „Reforma Policie České republiky a související problematiky vnitřní bezpečnosti“, Analytické podklady k základním pilířům reformy, str. 58-72

bude zaveden elektronický spisový řád a používání klasické korespondence bude omezeno na minimum. Bude existovat několik komplexních informačních systémů, které poskytnou veškeré potřebné informace ze všech databází. Zvýší se počet a komfort prostředků výpočetní techniky v terénu a bude vytvořen systém elektronického přenosu informací.

Desátým pilířem je debyrokratizace. Mělo by dojít ke snížení počtu interních předpisů, omezení vedení policejních statistik a kvantitativní stránka bude pouze jedním z kritérií pro hodnocení práce policisty.

4. POLICEJNÍ ETIKA

Etika

Z obecného hlediska se jedná o teorii morálky, vědu o morálce. Jejím předmětem jsou mravní jevy, jejich vznik a vývoj v minulosti, současný stav a vývojové tendence. Hledá podstatu mravních norem a snaží se odpovědět na základní problémy morálky.

Morálku každé společnosti tvoří morální normy (souhrn mravních zásad společnosti) a morální vztahy (morální stav společnosti).

Podle Ivany Dufkové a Jiřího Zlámala, autorů publikace Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky, je etika:

- disciplína zabývající se tím, co je dobré a špatné, morálními povinnostmi a závazky,
- soubor morálních zásad a hodnot,
- zásady jednání jednotlivce nebo (profesní) skupiny,
- studium obecné povahy morálky a konkrétních morálních postojů,
- pravidla či standardy, kterými se řídí jednání členů určité profese,
- morální kvalita určitého jednání; vlastnost.[41]

Funkce prosazování zákona je veřejná služba ustanovená zákonem, jenž stanoví odpovědnost za udržování a prosazování zákona, udržování veřejného pořádku a poskytování pomoci v mimořádných (nouzových) situacích. Pravomoci potřebné pro efektivní výkon povinností na poli prosazování zákona rovněž stanoví národní zákon. Ovšem tyto legislativní základy samy o sobě nepostačují k tomu, aby zaručily, že budou činnosti orgánů činných v trestním řízení probíhat zákonným a nesvévolným způsobem; představují pouze rámec a vytvářejí k tomu podmínky.[42]

Policejní etika patří mezi profesní etiky, jejichž posláním je formulovat hodnoty, principy a normy, žádoucí v té či oné profesi. Podle Siegfrieda Frankeho má policejní etika přispívat k formování a upevňování určitých hodnotových postojů. Policista v demokratickém státě by dle jeho názoru měl:

- mít kladný vztah k občanům a snažit se jim porozumět,
- uznat osobní mravní odpovědnost vůči občanům,

[41] Dufková, I., Zlámal, J. Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky. Praha, 2005, str. 4

[42] Dufková, I., Zlámal, J. Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky. Praha, 2005, str. 4

- všestranně respektovat občany a chovat se k nim s vážností a úctou,
- pochopit složitý vztah mezi autoritou a poslušností, svědomím a odpovědností, tolerancí a přesvědčením,
- být informován o závažných sociálních problémech,
- být informován o možných individuálních problémech policejní profese.[43]

Policisté musejí nejenom znát pravomoci, jež jim svěřuje zákon; musejí si být také vědomi jejich potencionálně škodlivých (a potenciálně korumpujících) důsledků. Při prosazování zákona dochází často k nejrůznějším situacím, kdy se policisté a veřejnost, které slouží, nacházejí na opačných stranách. Velmi často musejí policisté jednat tak, aby zabránili jasnému porušení zákona, nebo jednají až potom, co zákon porušen byl. Přitom ovšem jejich činnost sama musí být zcela zákonná a nesmí v ní být žádný prvek svévole. Policista pak může mít pocit nespravedlnosti a nevyváženosti mezi volností pachatelů a pro něj svazujícími povinnostmi při prosazování zákona.[44]

4.1. Prameny policejní etiky

Mezi prameny policejní etiky a ochrany základních lidských práv, s touto problematikou úzce související, jsou řazeny:

1. ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
2. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
3. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3,5 a 8
4. Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení či trestání
5. Deklarace o policii
6. Kodex chování osob odpovědných za provádění zákonů
7. Etický kodex policisty, vypracovaný výkonným výborem International Association of Chiefs of Police na 96. konferenci 17. října 1989 (USA, Louisville)

[43] Herzogová, Z. Policejní etika v dokumentech. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2000, str. 5
[44] Dufková, I., Zlámal, J. Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky. Praha, 2005, str. 4

8. Evropský kodex policejní etiky – doporučení (2001) 10 přijaté Výborem ministrů Rady Evropy 19. září 2001
9. Etický kodex Policie České republiky

4.1.1. Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod je klíčovým dokumentem, jehož ústředním posláním je charakterizovat vztah mezi státní mocí a občanem, definovat meze v nichž státní moc, jejíž součástí je i policie, může zasahovat do osobní sféry jednotlivců a přesně určit hranici, za niž státní moc v demokratickém právním státě již nesmí přesáhnout.

Jako ústřední princip policejní práce v právním státě lze označit to, že *„každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá“*.[45] Klíčovým ustanovením pro činnost policie je také *„nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu“*.[46] Hlavní principy policejní práce jsou vyjádřeny také v čl. 8 Listiny základních práv a svobod, který je věnován podmínkám zbavení svobody občana.

4.1.2. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Tento pakt je uveřejněn ve Sbírce zákonů pod číslem 120/1976. Byl otevřen k podpisu dne 19. prosince 1966 v New Yorku, jménem Československé socialistické republiky byl tento Mezinárodní pakt o občanských a politických právech podepsán v New Yorku 7. října 1968. V platnost vstoupil na základě svého článku 49 dne 23. března 1976.

Pro práci policie je zde významných hned několik článků. Článek 2 tohoto paktu zavazuje všechny smluvní strany, aby zajistily rovná práva všem osobám, které se vyskytují na jejich území, bez ohledu na rasu, barvu, pohlaví, náboženství a politické nebo jiné smýšlení.

V článku 7 je uvedeno, že *„nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu“*, na jehož základě byl do Listiny základních práv a svobod také zařazen již výše zmíněný článek 7.

[45] čl. 2 odst. 3 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
[46] čl. 7 odst. 2 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Ve vztahu k činnosti policie je důležitý článek 9, který zaručuje každému jednotlivci právo na svobodu a osobní bezpečnost. Zbavení svobody je dovoleno pouze na základě zákona. Nikdo nesmí být svévolně zatčen nebo zadržen. Pokud je někdo zadržen, má právo na řízení před soudem, který rozhodne o právoplatnosti jeho zadržení. Pokud dojde k nezákonnému zadržení nebo vazbě, je zde vymahatelné právo na náhradu.

Článek 10 upravuje jednání s osobami, které byly zbaveny osobní svobody.

4.1.3. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8

Jde o velmi důležitý mezinárodní dokument, který byl vyhlášen Radou Evropy 4. listopadu 1950 a který byl podepsán jménem České a Slovenské republiky v roce 1991. K přijetí Českou republikou došlo 1. ledna 1993.

Tato úmluva zřizuje ve svém článku 19 Evropský soud pro lidská práva jako stálý úřad k tomu, aby bylo zajištěno plnění závazků, ke kterým se smluvní strany v Úmluvě zavázaly. Evropský soud pro lidská práva představuje významnou mezinárodní instituci, na kterou se mohou občané obracet z důvodu nepřiměřeného zásahu státní moci. V poslední době vzrostl počet případů předložených Evropskému soudu pro lidská práva, týkajících se činnosti policie. Například Evropský soud pro lidská práva řešil mnoho případů, které se týkaly nepřiměřeného užití síly policií.

4.1.4. Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

Tato úmluva u nás vstoupila v platnost v roce 1996. Jejímu vzniku předcházely dva dokumenty, a to Úmluva OSN proti mučení z roku 1984 a Evropská úmluva o předcházení mučení z roku 1987. Principy z těchto úmluv byly přeneseny do Evropské úmluvy o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

Na jejím základě byl zřízen Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, který má za cíl při svých návštěvách osob zbavených svobody zjišťovat, jak je s nimi zacházeno a v případě

nezbytnosti zvýšit jejich ochranu před mučením a před nelidským a ponižujícím zacházením.[47]

Každá strana této úmluvy je povinna Výboru dovolit návštěvu jakéhokoliv místa, kde se nacházejí osoby zbavené veřejnou mocí svobody.[48] Ve výjimečných případech mohou strany vznést námitky proti návštěvě Výboru, ale pouze z důvodů obrany státu, veřejné bezpečnosti, vážných nepokojů v místech, kde se nacházejí osoby zbavené svobody, zdravotního stavu osoby nebo probíhajícího neodkladného výslechu týkajícího se závažného trestného činu.[49]

4.1.5. Deklarace o policii

Deklarace o policii byla přijata Parlamentním shromážděním Rady Evropy č. 690 dne 8. května 1979. Jedná se o první pokus o ustanovení etických norem pro policii. V této deklaraci jsou upraveny právní i morální základy činnosti policie v demokratickém právním státě. Zajištění pořádku a bezpečnosti je jedním ze základních činností policie v členských zemích Rady Evropy a je třeba zajistit, aby tato činnost byla prováděna v souladu s výše zmíněnými mezinárodními úmluvami, které byly sjednány v rámci ochrany lidských práv a základních svobod. Proto tato úmluva vymezuje ve své první části etické povinnosti policistů. Ve druhé části deklarace vymezuje statut policie.

Jako základní etické povinnosti policisty jsou zde uvedeny například:

- povinnost plnit úkoly, které jsou mu uloženy zákonem,
- bezúhonnost, neúplatnost a povinnost vykonávat svoji práci důstojně,
- povinnost uposlechnout rozkazy, které jsou v souladu se zákonem a odepřít plnění rozkazů, které v souladu se zákonem nejsou,
- povinnost odmítnout provedení úkonů omezujících osobní svobodu občana z důvodu jeho rasy, politického nebo náboženského přesvědčení,
- při plnění svých úkolů musí policista jednat s potřebným důrazem, ale nesmí se dopustit nepřiměřeného násilí a postupovat protizákonně,
- oprávnění k použití zbraně policistou musí být jasně a přesně vymezeno zákonem,

[47] čl. 1 Evropské úmluvy o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
[48] čl. 2 Evropské úmluvy o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
[49] čl. 9 Evropské úmluvy o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

- povinnost zachovávat mlčenlivost o věcech, které jsou důvěrné a se kterými se při výkonu své činnosti seznámí, pokud zákon nestanoví jinak.

Ve druhé části je upraven statut policie jako veřejné služby na základě zákona. Deklarace stanovuje, že příslušníkem policie může být každý občan, který splní stanovené požadavky. Dále jsou zde ustanovení o odměně, která má zohledňovat všechny aspekty policejní práce, vytváření profesních organizací policisty a vytváření profesionálních, psychologických a materiálních podmínek, které budou zaručovat policistovu bezúhonnost, nestrannost a důstojnost.

4.1.6. Etický kodex policisty, vypracovaný výkonným výborem International Association of Chiefs of Police na 96. konferenci 17. října 1989 (USA, Louisville)

V tomto kodexu jsou shrnuty základní povinnosti policisty a základní mravní principy výkonu jeho profese v demokratickém právním státě. Etický kodex policisty upravuje oblast základních povinností policisty, přičemž uvádí, že policista vystupuje jako oficiální představitel státu, na kterém se vyžaduje a kterému je svěřena práce se zákonem. V tomto kodexu je uveden také princip volného uvážení policisty. Při výkonu své činnosti je policista povinen jednat rozvážně, s taktem a uplatňovat i shovívavý přístup. Toto jednání by mělo být prostředkem k tomu, aby byla zvýšena nebo udržena důvěra občanů v policii. Také by mělo vést k vytváření dobrých vztahů s veřejností.

Dále je zde upraveno použití síly, které by nemělo být vykonáváno ve větší míře, než je nezbytně nutné a rozumné.

Další oblast zde upravená je důvěrnost, kdy policista nesmí zneužít informace, které získal a pokud mu zákon neučí jinak, musí je udržet v tajnosti.

Jako neméně významná oblast týkající se činnosti policie je zde upravena kooperace s jinými policejními sbory a institucemi, při prosazování veřejného pořádku, osobní a profesionální schopnosti a dovednosti policistů a soukromý život policistů, přičemž se policista musí chovat i mimo službu tak, aby jeho chování nediskreditovalo jeho samého nebo celý policejní sbor. I jeho osobní chování, nejen profesionální, musí být bezúhonné.

4.1.7. Evropský kodex policejní etiky – doporučení (2001) 10 přijaté Výborem ministrů Rady Evropy 19. září 2001

Evropský kodex policejní etiky dává základ právnímu rámci týkajícímu se oblasti toho, jak by se policie měla chovat, jakými normami a hodnotami by se měla řídit při výkonu své činnosti v demokratickém právním státě. Určuje normy pro jednání policie, které by nebyly omezeny hranicemi jednotlivých států a bylo možno předvídat jednání ze strany policie a toto jednání by bylo jednotné a spravedlivé. Přijetí tohoto kodexu umožňuje také sjednocení policejních praktik a posílení vzájemné mezinárodní spolupráce, zejména při boji proti mezinárodnímu zločinu.

Policejní kodex se také může stát prostředkem regulace vnitřního uspořádání policie. Fungování a strukturu policie může kodex ovlivňovat přinejmenším čtyřmi způsoby:

1. prostřednictvím stálé kontroly nad kvalitativní úrovní policejního personálu (včetně občanského personálu),
2. prostřednictvím ulehčení velení, řízení a dohledu,
3. prostřednictvím zvyšování zodpovědnosti řídícího managementu celé policejní organizace,
4. prostřednictvím norem na regulaci vnitřních konfliktů.[50]

4.1.8. Etický kodex Policie České republiky

V Etickém kodexu Policie České republiky jsou v prvním bodě vytyčeny cíle Policie České republiky, kterými jsou:

a) chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
b) prosazovat zákonnost,
c) chránit práva a svobody osob,
d) preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
e) usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.

Tento kodex také vytyčuje základní hodnoty, kterými se Policie České republiky řídí. Mezi tyto hodnoty patří profesionalita, nestrannost, odpovědnost, ohleduplnost a bezúhonnost.

[50] Dufková, I., Zlámal, J. Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky. Praha, 2005, str. 14-15

Etický kodex Policie České republiky zavazuje příslušníky Policie České republiky vůči společnosti. Mezi tyto závazky patří např. prosazování zákonů přiměřenými prostředky a snaha o spolupráci s veřejností, státními i nestátními institucemi, důstojné a důvěryhodné chování, slušné a korektní jednání se všemi lidmi, uplatňování rovného přístupu ke všem lidem bez ohledu na kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin, zachovávání mlčenlivosti, odmítání korupčního jednání a používání donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem apod.

Jsou zde uvedeny také závazky vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky, kdy by měla být zajištěna otevřená a partnerská spolupráce, kolegialita, vzájemná úcta a neměla by být tolerována a kryta podezření z trestné činnosti ostatních příslušníků Policie České republiky.

5. ORGANIZACE A ŘÍZENÍ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Organizace Policie České republiky je upravena nařízením ministra vnitra č. 75 ze dne 16. července 1999, kterým se stanoví organizace Policie České republiky.

Jako základní organizační složky České republiky jsou určeny Policejní prezidium České republiky, útvary s působností na celém území České republiky, útvary s územně vymezenou působností a útvary vyšetřování.

Mezi útvary *s působností na celém území České republiky* je zařazována Policie České republiky letecká služba, Policie České republiky národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování, Služba cizinecké policie, Policie České republiky útvar dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Policie České republiky útvar odhalování korupce a finanční kriminality, Policie České republiky útvar pro odhalování organizovaného zločinu, Policie České republiky útvar rychlého nasazení.

Mezi útvary s územně vymezenou působností patří:

- Policie České republiky správy krajů na území krajů
    - Správa Jihočeského kraje
    - Správa Jihomoravského kraje
    - Správa Severočeského kraje
    - Správa Severomoravského kraje
    - Správa Středočeského kraje
    - Správa Východočeského kraje
    - Správa Západočeského kraje
- Policie České republiky správa hlavního města Prahy na území hlavního města Prahy
- Policie České republiky okresní ředitelství na území okresů
- Policie České republiky městská ředitelství na území měst Brna, Ostravy a Plzně
- Policie České republiky obvodní ředitelství Praha 1 – 10 na území obvodů hlavního města Prahy
- Policie České republiky obvodní oddělení

Mezi útvary vyšetřování patří:

- Policie České republiky úřad vyšetřování pro Českou republiku
- Policie České republiky úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu

- Policie České republiky krajské úřady vyšetřování
- Policie České republiky úřad vyšetřování hlavního města Prahy
- Policie České republiky okresní úřady vyšetřování
- Policie České republiky městské úřady vyšetřování v Brně, Ostravě a Plzni
- Policie České republiky obvodní úřady vyšetřování Praha 1 až 10

5.1. Ministerstvo vnitra

Ministerstvo vnitra bylo zřízeno zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Je ústředním orgánem státní správy pro vnitřní věci, zejména pro veřejný pořádek, včetně dohledu na bezpečnost a plynulost silničního provozu.

Do jeho působnosti dále náleží hlášení pobytů a evidence obyvatel, sdružovací a shromažďovací právo, požární ochrana, povolování pobytu cizinců a postavení uprchlíků, územní členění státu.

Dále vykonává správu v oblasti matrik, jména a příjmení, státního občanství, vydává občanské průkazy a cestovní doklady.[51]

Povinností ministerstva vnitra je zajistit komunikační sítě pro Policii České republiky, složky Integrovaného záchranného systému a územní orgány státní správy. Zajišťuje spolupráci v rámci mezinárodní organizace Interpol.

Konkrétní organizace Ministerstva vnitra je upravena nařízením ministra vnitra č. 98 ze dne 29. prosince 2000, kterým se stanoví organizace Ministerstva vnitra.

Ministru vnitra jsou podřízeny útvary ministerstva:

- inspekce ministra vnitra
- bezpečnostní odbor
- odbor krizového řízení a obranných příprav

Mezi náměstky ministra vnitra patří první náměstek ministra vnitra, náměstek ministra vnitra pro ekonomické zabezpečení, náměstek ministra vnitra pro reformu veřejné správy a náměstek ministra vnitra pro legislativu a místní správu.

První náměstek ministra vnitra odpovídá za výkon působnosti ministerstva v oblasti veřejného pořádku a bezpečnosti. Ze své funkce řídí sekretariát prvního

[51] Ottova encyklopedie - Česká republika 4 - Historie, Stát a společnost, Praha: Ottovo nakladatelství, 2006, str. 483

náměstka ministra vnitra, odbor bezpečnostní politiky, odbor azylové a migrační politiky, odbor archivní a spisové služby, odbor prevence kriminality, odbor vzdělávání a správy policejního školství, odbor sportu, zdravotnický ústav speciálních služeb a odbor komunikačních a informačních služeb.

Náměstek ministra vnitra pro ekonomické zabezpečení řídí sekretariát náměstka ministra vnitra pro ekonomické zabezpečení, ekonomický odbor, odbor správy majetku, odbor účetnictví a statistiky, odbor zdravotnického zabezpečení, odbor sociálního zabezpečení a odbor informatizace ekonomických procesů.

Náměstek ministra vnitra pro reformu veřejné správy řídí útvary ministerstva, kterými jsou sekretariát náměstka ministra vnitra pro reformu veřejné správy, odbor pro reformu veřejné správy, odbor informatizace veřejné správy a odbor přípravy pracovníků ve veřejné správě.

Náměstek ministra vnitra pro legislativu a místní správu řídí sekretariát náměstka ministra vnitra pro legislativu a místní správu, odbor legislativy, koordinace předpisů a kompatibility s právem Evropských společenství, odbor pro místní správu, odbor všeobecné správy, archivní správu a odbor správních činností.

V úřadu ministerstva jsou začleněny útvary ministerstva, kterými jsou:

- kancelář ministra vnitra
- odbor personální
- odbor mezinárodní spolupráce a evropské integrace
- odbor vnitřní kontroly
- odbor ekonomického zabezpečení pro Ministra vnitra
- odbor tisku a public relations
- odbor koncepcí a organizace
- odbor právní

V čele úřadu ministerstva je vrchní ředitel.

5.2. Policejní prezidium

V čele Policejního prezidia České republiky stojí policejní prezident. Policejní prezident je představeným všech policistů, mimo těch, kteří jsou povoláni k plnění úkolů ministerstva. K plnění úkolů ministerstva policisty povolává ministr vnitra.[52]

[52] § 3 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Policejní prezident jmenuje a odvolává ředitele všech služeb Policie České republiky, ředitele ochranné služby jmenuje a odvolává ministr vnitra se souhlasem prezidenta České republiky.

Policejní prezidium je za plnění mu určených úkolů odpovědné ministrovi.

V rámci Policejního Prezidia České republiky působí:

- *Hospodářská správa*

Mezi útvary hospodářské správy náleží *všeobecný odbor*, který zabezpečuje obchodní zakázky, rekreace a technické činnosti, správu majetku a počítačových sítí.

Dalším odborem je *finančně plánovací*, který zajišťuje pokladní služby a platby pro další útvary.

Stavebně ubytovací odbor se stará o správu budov, rekonstrukce staveb a má za úkol správu objektů Hospodářské správy Policejního prezidia České republiky.

Odbor materiálně technického zabezpečení zajišťuje materiální zabezpečení všech útvarů Policie České republiky, včetně odborů Hospodářské správy Policejního prezidia České republiky.[53]

1. *Hudba Hradní stráže a Policie České republiky*
2. *Odbor mezinárodní policejní spolupráce*

Tento odbor v rámci Policejního prezidia České republiky především zajišťuje spolupráci Policie České republiky s organizacemi na mezinárodní úrovni, policejními sbory jiných států a zahraničními policejními institucemi, které se podílejí na prosazování práva a pořádku.

Odbor mezinárodní spolupráce sdružuje mezinárodní organizaci kriminální policie Interpol, Národní centrálu Sirene a evropskou organizaci Europol. Těmto institucím se blíže budu věnovat v kapitole Vztahy Policie České republiky k zahraničí.

Odbor mezinárodní policejní spolupráce je přímo podřízen náměstkovi policejního prezidenta. Ve své působnosti tento odbor zajišťuje např.:

- spolupráci a koordinaci policie s mezinárodními organizacemi, policejními institucemi a sbory jiných států,
- podílí se na výběru a přípravě styčných důstojníků a dalších policistů vyslaných nebo přidělených k výkonu služby v zahraničí,
- sestavuje, vyhodnocuje a vede plány zahraničních služebních cest,

[53] www.mvcr.cz/policie/prezentace/omps.html (ke dni 22. 5. 2007)

- podílí se na přípravě, sjednávání a projednávání mezinárodních smluv,
- zpracovává informace o mezinárodní trestné činnosti,
- vede a provozuje mezinárodní systém k odhalování mezinárodní trestné činnosti,
- zajišťuje výkon extradic osob včetně účasti na eskortách,
- organizuje odborná instrukčně-metodická zaměstnání a porady.[54]

3. *Odbor služební kynologie a hipologie*

Využívání psovodů má ve vývoji policie na našem území dlouhou tradici. Počátky je možno datovat již do doby Rakouska – Uherska. Ve 20. letech byl organizován první kurz psovodů Policie Československé republiky v Nových Hradech a v následujících letech byla založena Policejní škola psovodů v obci Pyšely. V roce 1952 byla tato škola přemístěna. Služební psi jsou pro své schopnosti v praxi nenahraditelní. Ať už z hlediska větší bezpečnosti policistů při služebním zákroku, nebo také v jejich využívání v rámci prevence, jako donucovacího prostředku a kriminalisticko-taktického prostředku. Také prostřednictvím použití služebních psů dochází ke zvýšení efektivnosti výkonu služby ve ztížených podmínkách a v noci.

Koncepce služební kynologie a hipologie v rámci Policie České republiky byla ministrem vnitra schválena koncem roku 1996. Následně byla v průběhu dalších let realizována prostřednictvím rozkazů policejního prezidenta.

Odbor služební kynologie a hipologie v rámci policejního prezidia České republiky má několik organizačních součástí. Těmito součástmi jsou tři chovné stanice, a to v Libějovicích, Domažlicích a Prackovicích a tři výcviková střediska psů v Býchorech, Dobroticích a Plzni.[55]

4. *Oddělení centrálních nákupů*
5. *Odbor vnitřní kontroly*
6. *Oddělení speciálních potápěčských činností a výcviků*
7. *Operační oddělení*
8. *Preventivně informační skupina*
9. *Ředitelství služby dopravní policie*
10. *Ředitelství služby pořádkové policie a služby železniční policie*
11. *Ředitelství služby správních činností*

[54] http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/omps.html (ke dni 22. 5. 2007)
[55] http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/hipolog.html (ke dni 22. 5. 2007)

5.3. Útvary s působností na celém území České republiky

5.3.1. Letecká služba

K využívání letectva při záchranné činnosti dochází už od 30. let 20. století, vznik letecké policie je v Československu datován k roku 1935, kdy začaly vznikat první četnické letecké hlídky. Jejich úkolem bylo, aby konaly pomocnou službu hlavně při živelních pohromách a leteckých nehodách. Na četnické letecké hlídky později navázaly letecké hlídky, které byly zřizovány od roku 1946 jako výkonné útvary letectva Ministerstva vnitra. Od roku 1951 postupně vznikal oddíl ministerstva vnitra se sídlem na letišti v Praze-Ruzyni, který byl rovněž určený k zabezpečení záchranných prací. Později došlo k využití letecké služby i při nutnosti rychlého transportu do nemocnice v případě ohrožení života a kritického stavu pacienta. K rozšíření této služby došlo ve spojení se Záchrannou službou Praha, když v roce 1984 začaly být prováděny lety s lékařem na palubě.[56]

V březnu 1987 došlo mezi tehdejším federálním ministerstvem vnitra, federálním ministerstvem dopravy a českým ministerstvem zdravotnictví k dohodě o zřízení zkušebního provozu a zahájení letecké záchranné služby s pomocí vrtulníků v Praze a následně v Banské Bystrici. Na základě tohoto zkušebního provozu nakonec došlo k zavedení trvalého provozu letecké záchranné služby i v jiných částech republiky.

V současné době je letecká služba využívána k zajištění policejních akcí vedoucích k záchraně života či odvrácení hrozícího nebezpečí. Mezi okruh jejích činností patří také pátrání po pohřešovaných osobách a nebezpečných pachatelích. Provádí také hlídkové a průzkumné lety, které jsou třeba k pátrání po odcizených vozidlech, při dopravním průzkumu a řízení dopravy a k vyhledávání důkazů při objasňování trestných činů v terénu. Jako služba veřejnosti se letecká služba podílí na provozu letecké záchranné služby, na realizaci transplantačního programu a provádění záchranných a přepravních letů při velkých požárech, záplavách a jiných katastrofách.[57]

[56] http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/letka.html (ke dni 22. 5. 2007)
[57] http://www.policie.cz/clanek/policie-ceske-republiky-letecka-sluzba-463881.aspx

5.3.2. Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování

Počátek existence Národní protidrogové centrály služby kriminální policie a vyšetřování je datován do roku 1991, kdy byla 1. listopadu zřízena Protidrogová brigáda Federálního policejního sboru. Jednalo se o první samostatný, protidrogový, specializovaný výkonný útvar policie, který měl celostátní působnost. Tento útvar vznikl na základě změny politického systému v roce 1989 a s tím spojeným uvolněním režimu na státních hranicích a větší možností pro rozšiřování drog.

1. ledna 1993 došlo ke zrušení Protidrogové brigády Federálního policejního sboru a byla založena jednotná protidrogová centrála Policie České republiky. Tato centrála byla označována jako ODBOR DROG a stala se součástí Útvaru organizovaného zločinu Ústředny kriminální policie. Tento odbor působil výlučně v oblasti boje proti drogové kriminalitě a rozvíjel spolupráci na mezinárodní úrovni.

Při reorganizaci Ústředny kriminální policie na přelomu let 1994 a 1995 na nové útvary byla vytvořena Národní protidrogová centrála jako součást samostatného Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. Národní protidrogová centrála se stala samostatnou specializovanou jednotkou na základě rozkazu policejního prezidenta dne 15. ledna 2001.[58]

Ke spojení Národní protidrogové centrály se službou kriminální policie a vyšetřování došlo 1. ledna 2003.

Expozitury Národní protidrogové centrály jsou v současnosti v Ostravě, Ústí nad Labem, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Brně a v Plzni[59] K 1. červenci 2004 došlo ke sloučení původních šesti pracovišť do dvou oddělení, z čehož 1. oddělení zpracovává problematiku přírodních a polysyntetických drog, 2. oddělení se zabývá problematikou syntetických drog.

Mezi další činnosti Národní protidrogové centrály mimo boje proti drogové kriminalitě patří vzdělávání policistů, čtvrtletní vydávání Bulletinu národní protidrogové centrály a práce na projektech prevence drogové kriminality.

[58] http://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skpv-prezentace-utvaru.aspx
[59] http://www.mvcr.cz/policie/npc.html (ke dni 22. 5. 2007)

5.3.3. Služba cizinecké a pohraniční policie

Tuto službu zajišťovaly referáty cizinecké a pohraniční policie, oddělení cizinecké policie a odbory pátrání a kontroly pobytu.

Referáty byly vytvořeny sloučením oddělení pohraniční policie a referátů cizinecké policie na hraničních přechodech. Celkem bylo vytvořeno 138 referátů cizinecké a pohraniční policie.

Tato služba byla vytvořena převážně pro zajištění ochrany státních hranic, kontrolu cestovních dokladů a dalších náležitostí, které opravňovaly občany České republiky nebo cizince k výstupu či ke vstupu na území České republiky. Do jejich působnosti patřilo pátrání po hledaných osobách nebo věcech. Dále byla prováděna kontrola osob na turistických stezkách, které protínají státní hranice. Do úkolů této služby dále náleželo provádění kontroly pobytu osob na území republiky a provádění prvních úkonů ve věcech uprchlíků a žadatelů o azyl.

Oddělení cizinecké policie následně provádějí kontrolu podmínek pobytu cizinců a provádějí správní řízení ve věcech povolování vstupu a pobytu cizinců, vedou jejich evidenci a pátrají po cizincích.[60]

Kontroly osob na hraničních přechodech se sousedními státy byly zrušeny ke dni 27. prosince 2007 v souvislosti se vstupem České republiky do schengenského prostoru. Z tohoto důvodu byly policisté z hraničních přechodů staženi. Mohou se na ně však ve výjimečných případech vrátit, a to pokud by vláda České republiky rozhodla o dočasném znovuzavedení ochrany vnitřních hranic. Toto případné opatření by nemělo přesáhnout dobu 30 dnů. Část policistů pohraniční a cizinecké policie posílila jiné složky policie a plní standardní úkoly v souvislosti s veřejným pořádkem a zajišťováním bezpečnosti, hlavně v oblasti dopravní pořádkové a železniční policie. I po vstupu do schengenského prostoru má však každý občan povinnost mít u sebe doklady pro případ nutnosti jejich předložení policistovi při zjišťování totožnosti. Tato kontrola není prováděna na hraničních přechodech, ale může být provedena i ve vnitrozemí.

Ostatní policisté zůstali ve službě cizinecké policie a věnují se úkolům, které má tato služba uděleny v souvislosti s cizinci, jako je např. již zmíněné vydávání povolení k pobytu, vyřizování žádostí o azyl, kontrola pobytového režimu cizinců apod.

[60] http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/cizinecka.html (ke dni 22. 5. 2007)

5.3 4. Útvar dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu

Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu vznikl rozhodnutím ministra vnitra 1. ledna 1995. V tento úřad byly sloučeny Úřad pro dokumentaci a vyšetřování činnosti StB a Středisko dokumentace protiprávnosti komunistického režimu. Úřad pro dokumentaci a vyšetřování činnosti StB byl původně součástí Ministerstva vnitra, Středisko dokumentace protiprávnosti komunistického režimu nejdříve pracovalo pod Generální prokuraturou, později bylo převedeno pod Ministerstvo spravedlnosti. Součástí služby kriminální policie a vyšetřování je Útvar dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu od 1. ledna 2002.

Vyšetřovací pravomoci umožňují odhalovat a stíhat trestné činy spáchané v období let 1948 až 1989, u kterých nedošlo k pravomocnému rozhodnutí z politických důvodů. Kromě vyšetřování provádí Útvar dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu i činnost dokumentační, spočívající zejména ve shromažďování a vyhodnocování materiálů, informací a dokumentů, které dokládají zločinnost komunistického režimu. Od roku 1999 má Útvar dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu působnost v oblasti dokumentace rozšířenu i na období od 1. ledna 1945 do nástupu komunistů k moci v únoru 1948. Materiály, které Útvar dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu získá, jsou využívány jak pro vyšetřovací práci policistů, tak i pro zpřístupnění těchto údajů veřejnosti.[61]

Jako policejní orgán Útvar dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu provádí bezpečnostní prověrky ve smyslu zákona o ochraně utajovaných skutečností, ve znění pozdějších předpisů. Jeho závěry jsou důležitým podkladem pro vydávání osvědčení Národního bezpečnostního úřadu.

Útvar dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu má celostátní působnost. Jeho sídlo je v Praze, ale z ekonomických a praktických důvodů bylo zřízeno jeho detašované pracoviště v Brně.[62]

5.3.5. Útvar odhalování korupce a finanční kriminality

Oficiální název tohoto útvaru je Policie České republiky útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování.

Tento útvar byl zřízen za účelem boje proti nejnebezpečnějším formám korupce a závažné hospodářské a finanční kriminality. Jako základní metoda

[61] http://www.policie.cz/clanek/urad-dokumentace-a-vysetrovani-zlocinu-komunismu.aspx
[62] http://www.mvcr.cz/policie/udv/index.html (ke dni 22. 5. 2007)

získávání a zpracovávání informací, jejich analýzy a následného využití pro rozhodování státních orgánů je využívání kriminálního zpravodajství.

1. července 2004 došlo vedle Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality ke zřízení Útvaru odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality, který byl zrušen k 31. 12. 2006 a jeho činnost přešla zpět na Útvar odhalování korupce a finanční kriminality.[63]

Útvar odhalování korupce a finanční kriminality má organizační složky rozmístěny na území české republiky tak, aby je pokryly celé. V Praze je centrála s vedením a 5 odbory. Expozitury má Útvar odhalování korupce a finanční kriminality v Českých Budějovicích, Brně, Ostravě, Plzni, Ústí nad Labem a v Hradci Králové. Detašovaná pracoviště jsou v Karlových Varech, Jablonci nad Nisou, Jihlavě, ve Zlíně a v Olomouci.

Mezi odbory na centrální úrovni patřily:

- odbor koordinace a podpory trestního řízení,
- odbor korupce a ochrany zájmů Evropské unie,
- odbor závažné hospodářské trestné činnosti,
- odbor daní,
- odbor výnosů.

Odbor koordinace a podpory trestního řízení má 4 oddělení, ostatní odbory mají 2 oddělení.[64]

K 1. březnu 2008 byl počet odborů snížen na čtyři a v rámci reorganizace byl stanoven cíl efektivnějšího využití prostředků a lidských zdrojů.[65]

5.3.6. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu

Základním cílem tohoto útvaru je bojovat proti závažné organizované trestné činnosti, která je páchána více než dvěma osobami a v jejím rámci dochází k rozdělení činností, předchozímu plánování, tato činnost je prováděna dlouhodobě a často i s mezinárodním propojením.

Mezi oblasti jeho působnosti tedy patří:

- oblasti násilné kriminality,
- oblasti nelegálního obchodování se zbraněmi, střelivem a výbušninami,

[63] http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/uokfk.html
[64] tamtéž
[65] http://www.policie.cz/clanek/policie-ceske-republiky-utvar-odhalovani-korupce-a-financni-kriminality-sluzby-kriminalni-policie-a-vysetrovani-pcr-uokfk-skpv.aspx

- oblasti konkrétních aktivit zločineckých struktur na celém území České republiky,

- oblasti obchodování s lidmi,

- oblasti padělání či pozměňování měny domácí nebo zahraniční,

- oblasti projevů mezinárodního terorismu.

Kromě působení v těchto oblastech provádí Útvar pro odhalování organizovaného zločinu i další činnost, mezi kterou lze zařadit např. průběžné monitorování působení zločineckých skupin na našem území, mapování jejich organizační struktury, mezinárodního propojení, finančního, materiálního a technického zázemí, součinnost s ostatními domácími či zahraničními skupinami bojujícími s organizovaným zločinem. V rámci své činnosti spolupracuje Útvar pro odhalování organizovaného zločinu např. se státním zastupitelstvím, Bezpečnostní informační službou, Českou národní bankou, ministerstvem obrany, ministerstvem zahraničních věcí atd.[66]

Podle hlediska boje proti organizovaného zločinu je struktura Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu:

- násilná trestná činnost,

- zbraně, výbušniny,

- obchodování s lidmi,

- zločinecké struktury,

- terorismus a extremismus,

- padělání.

Útvar pro odhalování organizovaného zločinu má své expozitury v Praze, Brně, Českých Budějovicích, Plzni, Teplicích, Hradci Králové a Ostravě.

5.3.7. Útvar rychlého nasazení

Vznik tohoto útvaru je datován do roku 1981 v rámci tehdejšího Sboru národní bezpečnosti. Vznikl v reakci na množící se únosy letadel a rozvoj terorismu u nás i ve světě. Do roku 1989 byl v rámci několika reorganizací zařazen pod různé součásti Sboru národní bezpečnosti.

Je to specifický policejní útvar, který je určený zejména pro boj proti terorismu. Provádí zákroky proti teroristům, únoscům, nebezpečným pachatelům,

[66] http: //www.mvcr. cz/policie/prezentace/uooz.html

pachatelům organizované trestné činnosti a pachatelům zvlášť závažných úmyslných trestných činů.

Tento útvar je vybaven špičkovou policejní technikou, jeho příslušníci jsou vybíráni zvláště pečlivě podle přísných kritérií a vycvičeni pro mimořádné akce a mezní situace. Útvar rychlého nasazení je schopen během krátké doby zasáhnout kdekoliv na území České republiky.[67]

Působnost Útvaru rychlého nasazení je na celém území České republiky, přímo je podřízen policejnímu prezidentovi.

Útvar rychlého nasazení je rozdělen do tří sekcí:

- sekce rychlého nasazení,
- sekce speciálních služeb,
- sekce administrativně logistická.

5.4. Služby Policie České republiky

5.4.1. Služba pořádkové policie

Jedná se o službu, která je určena k plnění běžných a každodenních úkolů Policie České republiky. Tato služba je nejpočetnější, je plněna v bezprostředním kontaktu s jednotlivými občany. Občané tak mají možnost činnost policejních inspektorů, kteří tuto službu vykonávají, hodnotit a přímo kontrolovat ze strany občanské veřejnosti.

Mezi záležitosti, které jsou v pravomoci této služby patří především ochrana veřejného pořádku a bezpečnosti osob a majetku. Jejím hlavním úkolem je zajišťování veřejného pořádku, a pokud byl narušen, jeho obnovení. Kromě toho plní pořádková služba i úkoly na úseku boje s kriminalitou, v trestním řízení o méně závažných trestných činech, úkoly na úseku přestupků, v dohledu nad bezpečností a plynulostí silničního provozu. V rámci plnění těchto úkolů přijímá od občanů oznámení o trestných činech, přestupcích, mimořádných událostech, pohřešovaných osobách a činí potřebná opatření. Pátrá po pohřešovaných a hledaných osobách a po hledaných věcech.[68]

Tato služba je organizována prostřednictvím obvodních a místních oddělení Policie České republiky. V jejím rámci jsou vytvářeny i specializované jednotky, kterými jsou např. pohotovostní motorizovaná jednotka nebo jízdní policie.

[67] http://www.policie.cz/clanek/policie-ceske-republiky-utvar-rychleho-nasazeni-31.aspx
[68] Němec, M. Občan a policie. Praha: Naše vojsko, 1996, str. 73

Služba pořádkové policie je vykonávána prostřednictvím zvláštních služeb, kterými jsou:

- obchůzková služba,
- hlídková služba,
- dozorčí služba.

5.4.1.1. Obchůzková služba

Pojem obchůzkové služby je vymezen jako základní a systematická činnost policejního inspektora, vykonávaná na principu územní (okrskové) odpovědnosti s cílem zajištění bezprostřední ochrany veřejného pořádku a boje s trestnou činností na tomto teritoriu.[69]

Jako územní (okrsková) odpovědnost je chápána odpovědnost policejního inspektora za ochranu veřejného pořádku, předcházení a zabraňování páchání trestné činnosti v přiděleném okrsku základního útvaru. Tato služba je tedy vykonávána na určitém, teritoriálně vymezené části obvodu, na kterém pořádková policie působí. Tímto územím je okrsek. Počet jednotlivých okrsků určuje vedoucí policejního oddělení. Faktory, které velikost okrsku ovlivňují, jsou zejména správní členění, počet obyvatel, bezpečnostní situace a počet policejních inspektorů na základním útvaru.[70]

Do každého okrsku jsou přidělováni policejní inspektoři vykonávající obchůzkovou službu. Tito policejní inspektoři jsou vybíráni z pracovníků hlídkové služby. V obvodech, kde hlídková služba vykonávána není, jsou noví policejní inspektoři přidělováni ke zkušeným policistům, aby byl zaručen profesionální výkon obchůzkové služby.

Důležitou podmínkou pro výkon obchůzkové služby je dokonalá místní a osobní znalost. Místní znalostí rozumíme dokonalou znalost všech míst a objektů v přiděleném okrsku, které jsou svým významem a charakterem důležité pro činnost policejních inspektorů při ochraně veřejného pořádku a v boji s trestnou činností. S místní znalostí bezprostředně souvisí osobní znalost, pod kterou je rozuměna faktická znalost osob bydlících nebo majících jiný vztah k přidělené územní části obvodu (okrsku), které jsou z hlediska výkonu funkce či zaměstnání, jakož i své dosavadní dřívější činnosti důležité pro plnění úkolů policejních inspektorů při

[69] Macek, P. a kol. Bezpečnostní služby. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, 2001, str. 13
[70] Macek, P. a kol. Bezpečnostní služby. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, 2001, str. 13

ochraně veřejného pořádku, předcházení a odhalování trestné činnosti.[71]

5.4.1.2. Hlídková služba

Tato služba úzce navazuje na obchůzkovou službu, její výkon je organizován v místech, kde dochází k velkým a častým bezpečnostním problémům. Jde o místa s větším počtem obyvatel a také o místa, kde se přechodně zdržuje větší množství lidí, jako jsou např. průmyslové oblasti, rekreační a turistická místa nebo lázně.

Za hlídku lze označit policejního inspektora, který je vyslán do určeného úseku k plnění konkrétních služebních povinností. Pro hlídky není stanovena konkrétní doba služby, je nutno je organizovat tak, aby byly prováděny v pravidelně se opakujících směnách.

Hlídky lze rozdělit na:

- pravidelné (vysílány na území, kde dochází k častému narušování veřejného pořádku, páchání trestné činnosti a nebo jsou určeny pro plnění opakujících se úkolů),
- nepravidelné (k jejich využívání dochází např. při organizaci sportovních akcí, kulturních akcí nebo při likvidaci výtržností),
- pevné (tyto hlídky jsou určeny ke střežení důležitých objektů nebo míst, kam je nutno zamezit vstup, k zajištění místa trestného činu nebo na místo dopravní nehody).

Hlídky jsou vysílány buď na určené úseky (konkrétně stanovená území, např. ulice, náměstí, čtvrť), nebo stanoviště (přesné vymezení územního prostoru, na kterém má hlídka v určitém čase plnit konkrétní úkoly).[72]

5.4.1.3. Dozorčí služba

Jejím úkolem je zabezpečit, aby byly informace mezi jednotlivými složkami policie rychle předávány, policisté aby se včas dostavili na místo, kde dochází k páchání trestné činnosti nebo porušování veřejného pořádku a mohlo dojít k rychlé reakci na vzniklou bezpečnostní situaci. Zajišťuje také nepřetržitý styk základních útvarů policie se státními orgány, organizacemi a také občany.[73]

---

[71] Macek, P. a kol. Bezpečnostní služby. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, str. 14-15
[72] Macek, P. a kol. Bezpečnostní služby. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, str. 17
[73] Macek, P. a kol. Bezpečnostní služby. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, 2001, str. 28-29

Dozorčí služba je vykonávána nepřetržitě nejméně v osmihodinových směnách. Jejím účelem je, aby byla zajištěna akceschopnost útvarů. Tato činnost navazuje na činnost operačního střediska okresního ředitelství Policie České republiky. Výkon dozorčí služby začíná jejím převzetím a předáním, která se zaznamenávají do protokolu událostí.[74]

5.4.2. Služba kriminální policie a vyšetřování

Mezi úkoly této služby patří zejména odhalování a objasňování závažné trestné činnosti. Kriminální policie také vždy organizuje a řídí pátrání po pohřešovaných a hledaných osobách a po odcizených věcech, zajišťuje tzv. „výjezdovou službu“ na závažné případy spáchané trestné činnosti, službu kriminalistického technika, psovoda a dalších specialistů a v určitém rozsahu vede kriminalistické evidence nezbytné k vlastní činnosti.[75]

Všichni policisté zařazení na odděleních služby kriminální policie chodí ve službě zásadně v civilním oděvu a mimo služebního průkazu policisty Policie České republiky mají za účelem rychlejšího prokazování příslušnosti k policii odznak služby kriminální policie.[76]

Úřad služby kriminální policie a vyšetřování je součástí Policejního prezidia, vrcholně zastřešuje útvary služby kriminální policie a vyšetřování krajských správ a okresních ředitelství i útvary s celostátní působností. Součástí Policejního prezidia a služby kriminální policie a vyšetřování je i Kriminalistický ústav Praha.[77]

5.4.3. Služba správních činností

Tato služba vykonává bezpečnostní správu v oblasti zbraní, střeliva, vojenské munice, střelnic, výbušnin a bezpečnostního materiálu. V rámci toho vydává zbrojní průkazy fyzickým osobám, organizuje zkoušky odborné způsobilosti žadatelů o vydání zbrojního průkazu, povoluje neobchodní vývoz, dovoz a tranzit zbraní a střeliva územím České republiky. Také provádí zadržení nebo odnětí zbraně, střeliva a dokladů v případě porušení zákona. [78]

[74] Macek, P. a kol. Bezpečnostní služby. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, 2001, str. 29
[75] Němec, M. Občan a policie. Praha: Naše vojsko, 1996, str. 74
[76] Němec, M. Občan a policie. Praha: Naše vojsko, 1996, str. 74
[77] dokument „Reforma Policie České republiky a související problematiky vnitřní bezpečnosti, Analytické podklady k základním pilířům reformy, str. 58
[78] http://www.policie.cz/clanek/reditelstvi-sluzby-spravnich-cinnosti-policie.aspx

5.4.4. Služba dopravní policie

Hlavním úkolem služby dopravní policie je zajišťování bezpečnosti a plynulosti silničního provozu na pozemních komunikacích. Toto spočívá zejména v tom, že organizuje a provádí dohled na silniční provoz na pozemních komunikacích, přičemž kontroluje dodržování povinností účastníků silničního provozu a dodržování pravidel silničního provozu, kontroluje technický stav motorových vozidel, zjišťuje závady ve stavu pozemních komunikací a dopravního značení a zařízení.[79] Další činností Policie České republiky je objasňování a evidence dopravních nehod a projednávání přestupků proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích v blokovém řízení.

Tyto úkoly plní Policie České republiky především prostřednictvím již výše zmíněné služby dopravní policie. Tato je organizovaná na několik součástí, mezi něž náleží:

- dopravní inspektoráty Policie České republiky, které působí v oblasti okresních, příp. obvodních nebo městských policejních ředitelství,
- skupin silničního dohledu Policie České republiky správ krajů,
- dálničních oddělení Policie České republiky,
- oddělení řízení dopravy Dopravního inspektorátu hlavního města Prahy.

Dohled na silniční provoz je definován jako organizovaná, kvalifikovaná hlídková činnost příslušníků služby dopravní policie a služby pořádkové policie České republiky, prováděná na základě obecně závazných právních i interních předpisů. Zjišťováním, zda účastníci silničního provozu a další osoby a organizace se chovají v souladu s právními předpisy, plní jeden ze základních úkolů Policie České republiky, zajišťování bezpečnosti a plynulosti silničního provozu.[80]

[79] Dvořáček, Z. Právní základy veřejného pořádku. Praha: Armex Publishing, s.r.o., 2004, str. 84
[80] Macek, P. Bezpečnostní služby. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, 2001, str. 89

6. PRÁVNÍ ÚPRAVA POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Činnost Policie České republiky je upravena v mnoha předpisech různé právní síly. Mezi nejdůležitější právní předpis patří bezpochyby již výše zmíněný zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. V tomto zákoně jsou vymezeny jednotlivé úkoly, které má Policie České republiky plnit. Dále je zde stanovena základní organizace Policie České republiky. Zákon také stanoví povinnosti a oprávnění policistů a prostředky, které mají k dispozici k plnění svých úkolů.

Příslušníci Policie České republiky jsou ve vztahu k České republice ve služebním poměru. Tento služební poměr byl až do 31. prosince 2006 upraven zákonem č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon byl od 1. ledna 2007 nahrazen zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, jehož účinnost byla několikrát odložena. Tento zákon pod pojmem bezpečnostní sbor nerozumí pouze příslušníky Policie České republiky, ale i Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správu České republiky, Vězeňskou službu České republiky, Bezpečnostní informační službu a Úřad pro zahraniční styky a informace. Od 1. ledna 2007, kdy se tento zákon stal účinným, došlo ze strany příslušníků bezpečnostních sborů, zejména pak policistů, k několika protestům proti tomuto zákonu. Jedním z důvodů odmítání nového zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů ze strany policistů byla v některých případech ztráta hodnosti. Zatímco starý zákon o služebním poměru příslušníků Policie České republiky vázal určitou hodnost na odpracované roky, nový zákon váže hodnosti na konkrétní pracovní pozici. Někteří policisté byli v důsledku toho sesazeni do nižší služební třídy, ze které už další postup není možný. S tím je vázáno také snížení platu, proto někteří policisté dali výpověď. Počet těchto policistů byl v roce 2007 nejvyšší za posledních několik let. Zčásti to bylo způsobeno již zmíněným snížením platů, na druhé straně došlo k odchodu starších policistů, jimž nový zákon o služebním poměru dal možnost získat vyšší výslužné. Proti tomuto zákonu policisté sepsali petici pod názvem Manifest 361, kde číslo označuje číslo zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Ve své petici mimo jiné požadovali, aby byla zrušena možnost dát příslušníkům bezpečnostních sborů odpracovat 150 hodin přesčasu zdarma, přiznání peněžitých příplatků za službu konanou o státních svátcích, upravení tarifní třídy pro rok 2007, aby nedošlo ke snižování některých

platů. Požadavky měli příslušníci Policie České republiky i směrem k úpravě požadavku na vzdělání, kdy by se výjimky na vzdělání uplatňovaly od 45 let a také ne na vedoucích funkcích. Dále chtěli započítat vykonanou vojenskou nebo náhradní vojenskou službu a mateřskou a rodičovskou dovolenou do nároků na výsluhový příspěvek.[81]

Důsledkem přijetí nového zákona bylo, že od Policie České republiky během roku 2007 odešlo několik tisíc policistů, což byl nejvyšší počet za poslední roky. K 31. prosinci 2007 chybělo u policie k plnému stavu 5041 lidí. Policie se tento odchod snažila vykompenzovat spuštěním nové náborové kampaně od 1. února letošního roku. Tato kampaň byla nazvána „Pomáhat a chránit“. Podle vyjádření Odboru tisku a public relations Ministerstva vnitra ze dne 7. března 2008 přišlo od spuštění této kampaně celkem 5038 dotazníků od občanů, kteří mají zájem pracovat u Policie České republiky. Zájemci o zaměstnání u Policie České republiky žádají o zaměstnání především přes internetovou stránku www.nabor.policie.cz, na které mohou zjistit něco o základních policejních činnostech, podmínkách přijetí do služebního poměru, možnosti budování kariéry nebo získání či rozšíření svého vzdělání. Od spuštění náborové kampaně tyto internetové stránky navštívilo přes 83 000 zájemců.[82]

[81] Petice příslušníků bezpečnostních sborů České republiky „Manifest 361“
[82] Stav ke dni 7.března 2008.

7. ÚKOLY POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Hlavní úkoly Policie České republiky jsou vymezeny *v zákoně č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky* ze dne 21. června 1991, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 2 tohoto zákona plní Policie České republiky tyto úkoly:

- chrání bezpečnost osob a majetku,
- spolupůsobí při zajišťování veřejného pořádku nebo činí opatření k jeho obnovení,
- vede boj proti terorismu, tuto činnost u policie provádí zejména Útvar pro odhalování organizovaného zločinu,
- odhaluje trestné činy a zjišťuje jejich pachatele, tyto trestné činy vyšetřuje. Touto činností se zabývá služba kriminální policie a vyšetřování,
- zajišťuje ochranu státních hranic. Po vstupu do schengenského prostoru, jak již bylo uvedeno výše, byli policisté z hraničních přechodů staženi,
- dalším úkolem Policie České republiky je poskytovat a zajišťovat ochranu ústavním činitelům České republiky, případně osobám, kterým je poskytována ochrana podle mezinárodních dohod,
- dále policie dohlíží na bezpečnost a plynulost silničního provozu a spolupůsobí při jeho řízení. Tímto úkolem je pověřena služba dopravní policie.
- policie také odhaluje přestupky, vede statistiky a evidenci, které jsou nutné pro jejich činnost a plnění stanovených úkolů,
- dalším úkolem policie je vyhlašovat celostátní pátrání po osobách,
- v součinnosti a na základě vyrozumění orgány Vězeňské služby České republiky je oprávněna provádět úkony, které přímo souvisejí s pronásledováním osob, které uprchly z výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody nebo z ústavní a ochranné výchovy,
- mezi úkoly policie dále náleží zajištění pohotovostní ochrany jaderných zařízení, které určí vláda České republiky a podílí se na fyzické ochraně jaderného materiálu při jeho přepravě v rámci zákona č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- v režimu zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, provádí policie kontrolu dokladů o tomto pojištění

8. OPRÁVNĚNÍ POLICISTY

Mezi základní oprávnění policisty náleží *oprávnění požadovat vysvětlení* po osobách, u kterých je předpoklad, že by mohly pomoci objasnit určité skutečnosti, které jsou nutné k odhalení přestupku nebo jeho pachatele. Tyto osoby mají povinnost toto vysvětlení policistovi poskytnout, odmítnout může osoba pouze v případě, že by mohla svým vysvětlením způsobit trestní stíhání sobě nebo osobě blízké.

Jako další lze uvést *oprávnění požadovat prokázání totožnosti*. Prokázáním totožnosti se rozumí prokázání jména, příjmení, data narození a trvalého pobytu. Toto lze požadovat po osobě, která je přistižena při jednání, které má znaky trestného činu nebo přestupku, případně tato osoba odpovídá popisu hledané nebo pohřešované osoby. Každý, kdo je policistou vyzván k prokázání totožnosti, je povinen této výzvě vyhovět. Prokázání totožnosti však nemusí být požadováno pouze v souvislosti s protiprávní činností. Může jít zejména o případy pomoci osobě, která je vyzvána k prokázání totožnosti. Jedná se například o nezletilé osoby nebo osoby s duševní poruchou.[83]

Policista je oprávněn *zajistit osobu nebo omezit pohyb agresivních osob*. Toto policista může učinit v případě, že tato osoba ohrožuje zdraví a život svůj nebo jiné osoby, poškozuje cizí majetek nebo se pokusí o útěk. O zajištění může policista rozhodnout i v případě cizince a poté ho předat orgánu, který rozhoduje o ukončení pobytu na území České republiky nebo o správním vyhoštění, pokud by se cizinec dopustil takového jednání, které by mohlo být důvodem k ukončení pobytu na území České republiky, zdržuje se na jejím území neoprávněně, bylo zahájeno řízení o správním vyhoštění, nebo má být cizinec podle vykonatelného rozhodnutí vyhoštěn.

Dalším oprávněním policisty je možnost *odebrat zbraň*. Pokud policista proti nějaké osobě směřuje služební zákrok, je oprávněn přesvědčit se, zda u sebe nemá zbraň, kterou by mohla ohrozit jeho nebo další osoby.

Policista je oprávněn i k *prohlídce dopravních prostředků*, pokud se jedná o pátrání po pachatelích zvlášť nebezpečných trestných činů nebo věcech s těmito činy souvisejících, při pátrání po výbušninách, zbraních, střelivu, odcizených věcech apod. Mezi policistovy oprávnění náleží rovněž *oprávnění otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor*, pokud existuje důvodná obava, že by mohlo dojít k ohrožení života

[83] Dvořáček, Z. Právní základy veřejného pořádku. Praha: Armex Publishing s.r.o., str. 31

nebo zdraví nebo pokud hrozí větší škoda na majetku.

Nejvýznamnějším oprávněním policisty je oprávnění *použít služební zbraň*. V zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, je uvedeno v § 15, že *„trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích zmocnění příslušných zákonných předpisů“*. Oprávněné použití zbraně patří tedy mezi okolnosti, které vylučují protiprávnost. Situace, kdy je policista oprávněn použít zbraň, jsou uvedeny v § 39 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Z tohoto paragrafu plyne, že policista může služební zbraň použít v případě nutné obrany tak, aby např. odvrátil přímo hrozící nebo trvající útok proti své osobě nebo proti zdraví nebo životu jiných osob, dále při zamezení útěku nebezpečného pachatele, kterého jiným způsobem zadržet nemůže. Služební zbraň může také použít, aby po marné výzvě odvrátil útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt nebo když je třeba zneškodnit zvíře ohrožující život nebo zdraví osob. Jedním z případů, kdy byl nucen policista použít služební zbraň proti zvířeti se odehrál v červenci 2007 v obci na Zlínsku. Zde psi pokousali dva školáky a poté napadli i policistu, který psy zastřelil.[84]

Pokud policista služební zbraň použije a zjistí, že došlo ke zranění některé osoby, je jeho povinností poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Policista zbraň nemůže použít v případě, pokud se jedná o těhotnou ženu, osobu vysokého věku, osobu se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou a osobu mladší 15 let a útok těchto osob bezprostředně neohrožuje život a zdraví policisty nebo jiných osob.[85]

Použití zbraně policisty se bohužel v poslední době množí. Dochází dokonce i k případům, kdy místo pachatele jsou zraněni nevinní lidé, kteří se u incidentu ocitnou jen náhodou. Během posledních dvou let se zvýšil počet policistů, kteří při výkonu služby použijí zbraň téměř o polovinu. Použití zbraně by mělo být realizováno až pokud jiné donucovací prostředky selžou. Jen během loňského roku došlo k několika případům, kdy policista služební zbraň použil. Jedna z těchto událostí se odehrála 10. června 2007. V tomto případě byl na pražském sídlišti Prosek zastřelen taxikář, který napadl na ulici ženu. Jako první byla na místě incidentu hlídka městské policie. Tato hlídka ovšem celou situaci nezvládla a jednomu ze strážníků útočník dokonce sebral pistoli. Na místo poté dorazili státní

[84] deník Blesk ze dne 5. června 2007, str. 6
[85] § 40 - 41 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

policisté, které stihla žena zavolat a po kterých začal útočník údajně střílet. Policista reagoval tak, že na taxikáře po několika marných výzvách vystřelil. Útočník potom na místě zemřel.[86]

Ani ne dva měsíce před touto událostí došlo také v centru Prahy ke zranění kolemjdoucího. Při policejní akci vedené proti kapesním zlodějům se odhalení kapsáři dali na útěk a kriminalisté je začali pronásledovat. Jednoho pachatele kriminalisté zadrželi, druhý nasedl do auta a zaútočil na kriminalisty. Detektivové na auto vystřelili a odražená střela zasáhla do nohy kolemjdoucího.[87] Den poté došlo ke střelbě na zloděje ve Staré Boleslavi. Policista střílel po zloději, který vykrádal dům a prostřelil mu předloktí.[88] V dubnu 2007 se střílelo také na severní Moravě, a to dokonce několikrát. Policisté zde stříleli na opilé řidiče a na řidiče, kteří na jejich výzvy odmítli zastavit. V jednom případě došlo také ke zranění osoby odlišné od pachatele. V případě zranění spolujezdkyně bylo policejní pronásledování zahájeno v návaznosti na upozornění obsluhy čerpací stanice, od které řidič ujel bez placení. Policistům se jej nepodařilo zastavit ani několika zátarasy. Při pronásledování padlo několik varovných výstřelů, než policisté začali střílet přímo na ujíždějící auto. Při této střelbě byla vážně zraněna spolujezdkyně řidiče.[89] Střelba policisty v tomto případě byla projednávána před Okresním soudem ve Frýdku-Místku, který střílejícího policistu osvobodil. Proti rozsudku se odvolal státní zástupce.[90] Podle mého názoru v takových případech nemá policista možnost ovlivnit případné zranění jiných osob. Myslím si, že by policisté měli zbraň používat pouze v krajním případě. Střílet na každého řidiče, který nezastaví na výzvu je podle mě přehnané a policisté by se měli snažit řidiče zastavit jinými prostředky.

Používání služební zbraně je velmi nebezpečné také s ohledem na kolemjdoucí osoby. Policisté se mnohdy střílet bojí, což je způsobeno druhem munice. Policie používá do služebních zbraní náboje, které jsou velice náchylné k odrazu. Vhodnější náboje sice česká policie také používá, ale pouze ve

[86] deník MF DNES ze dne 11. června 2008, str. A2
[87] http://zpravy.idnes.cz/policista-strilel-po-zlodeji-kabelky-zasahl-chodce-f84-/praha.asp?c=A070422_182659_praha_mia
[88] http://zpravy.idnes.cz/policista-postrelil-při-zasahu-ve-stare-boleslavi-lumpa-pkt-/krimi.aspc?c=A070432_221236_krimi-miz
[89] http://zpravy.idnes.cz/policie-při-honicce-s-autem-postrelila-spolujezdkyni-pf0-/krimi.asp?c=A070402_205707_krimi_mad
[90] http://zpravy.idnes.cz/soud-osvobodil-policistu-který-strilel-na-auto-a-zranil-zenu-ptt-/krimi.asp?c=A080602_172524_krimi_lf

specializovaných jednotkách.[91]

K poslednímu podobnému incidentu, který měl za následek zranění podezřelého, se odehrál 19. února letošního roku, kdy byl v Cerhenicích postřelen muž, kterého přijela policejní hlídka zatknout na základě zatykače. Muž se však před policejní hlídkou dal na útěk. Policista při jeho pronásledování použil služební zbraň. Případ okamžitě přebrala Inspekce ministra vnitra za účelem vyšetření, zda byla služební zbraň policistou použita oprávněně. Na základě vyšetřování byl policista obviněn ze zneužívání pravomoci veřejného činitele a z ublížení na zdraví.[92]

Myslím si, že stálé častější používání zbraně policisty při řešení problémů může být způsobeno i tím, že policisté jsou do služby přijímáni na základě snižovaných kritérií pro přijetí a zkracováním doby povinného výcviku. Tyto okolnosti jsou způsobeny zejména nedostatkem policistů ve službě a snahou ministerstva vnitra stavy policistů doplnit. Policie České republiky jako jeden z kroků, které učinila pro navýšení počtu jejich počtu, snížila dobu výcviku policistů. Dříve museli policisté strávit na Vyšší a střední policejní škole osmnáct měsíců, teď jim stačí pouhých dvanáct, z čehož jsou tři měsíce odborné praxe pod dohledem zkušeného policisty. Ihned poté nastupují do služby.[93]

[91] http://zpravy.idnes.cz/policejni-strelivo-zbytecne-ohrozuje-lidi-v-okoli-zasahu-p30-/domaci.asp?c=A070327_161505_domaci_ton
[92] http://zpravy.idnes.cz/statni-zastupce-obvinil-policistu-který-postrelil-pronasledovaneho-mladika-1x0-/domaci.asp?c=A080606_111842_domaci_klu
[93] http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/policie-posila-do-ulic-zelenace-s-pistoli_45310.html

9. KONTROLA POLICIE

Kontrolní mechanismy v oblasti výkonu policejní činnosti slouží hlavně k zajištění dodržování základních lidských a politických práv, které jsou uvedeny v nejrůznějších mezinárodních úmluvách a dohodách. Velmi často se stává, že ze strany jednotlivých policistů dochází k porušování těchto práv a zneužití jejich pravomocí, svěřených jim zákonem. V poslední době je také dost rozšířeno zapojení některých policistů do mezinárodního nebo organizovaného zločinu. Každý občan má možnost na policistu podat stížnost, pokud se domnívá, že jeho postupem byla porušena ústavně chráněná práva. Kontrolu policie lze rozdělit na vnitřní a vnější.

Vnitřní kontrola

Vnitřní kontrola je prováděna vedoucími pracovníky uvnitř jednotlivých policejních útvarů. Kontrolní role by měla být chápána jako neoddělitelná součást role vedoucího.

Vnitřní kontrolu v současné době provádí Odbor vnitřní kontroly Policejního prezidia, který je podřízen policejnímu prezidentovi. Dále jsou na vnitřní kontrolu specializovány skupiny vnitřní kontroly krajských a okresních ředitelství, které podléhají krajským a okresním ředitelům. Kontrolní pracovníci působí na některých útvarech s celostátní působností a podléhají ředitelům těchto útvarů. Kontrola probíhá také v rámci ekonomických skupin jednotlivých útvarů.

Odbor vnitřní kontroly je v rámci svého postavení vybaven všeobecnou působností. Zabývá se kontrolou výkonu služby i souvisejícími činnostmi příslušníků a útvarů policie v podřízenosti policejního prezidenta.

Tato kontrola je prováděna také Inspekcí ministra vnitra.

9.1.1. Inspekce ministra vnitra

Inspekce ministra vnitra je útvar ministerstva, který se zabývá inspekční činností. Jeho úkolem je odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je příslušník Policie České republiky a zjišťovat pachatele podle trestního řádu. Dále také Inspekce ministra vnitra prověřuje stížnosti ve vymezeném rozsahu.

Inspekce ministra vnitra je přímo podřízena ministru vnitra. Příslušníci inspekce jsou příslušníky Policie České republiky. Policisté inspekce podléhají řediteli inspekce. Veškerá činnost inspekce jakožto policejního orgánu je pod přímým dozorem státních zástupců příslušných Okresních státních zastupitelství.[94] V čele inspekce stojí ředitel inspekce, který je jmenován a odvoláván ministrem vnitra. Ředitel je ministru vnitra také ze své funkce odpovědný.

Inspekce šetří případ sama až do zahájení stíhání konkrétního podezřelého. Poté předá případ k zahájení trestního stíhání proti obviněnému policistovi státnímu zástupci. Státnímu zástupci je pak inspekce při vyšetřování nápomocna. Státní zástupce, který má aktivně vést vyšetřování obviněného za pomoci inspekce a dozorovat její práci, má tak značný vliv na kvalitu, rychlost a nezávislost daného trestního řízení.

Ze zprávy o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti policistů Policie České republiky za rok 2006 vyplývá, že mezi nejčastější trestné činy policistů patří zejména zneužívání pravomoci veřejného činitele dle § 158 trestního zákona, dále trestná činnost na úseku dopravy dle §§ 179, 180, 184, 201, 201a, 223, 224 a 257 trestního zákona, podvod dle § 250 trestního zákona, neoprávněné nakládání s cizími údaji dle § 178 trestního zákona, úplatkářství dle § 160 trestního zákona, úmyslné ublížení na zdraví dle §§ 221, 222 trestního zákona a výtržnictví dle § 202 trestního zákona.[95]

Zpráva o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti policistů Policie České republiky za rok 2007 uvádí, že v období od 1. ledna 2007 do 31. prosince 2007 bylo Inspekcí ministra vnitra evidováno celkem 839 trestních spisů a prověřováno 1030 trestních věcí. Z tohoto počtu bylo ukončeno 855 trestních věcí, z nichž 264 bylo předáno státnímu zástupci s návrhem na zahájení trestního stíhání. Z prokázaných trestných činů bylo nejvíce spácháno policisty zařazenými ve službě pořádkové policie, dále dopravní policie, kriminální policie a vyšetřování a cizinecké a pohraniční policie. Za rok 2007 se kriminalita policistů nepatrně zvýšila. Nejčastějšími trestnými činy policistů jsou zneužívání pravomoci veřejného činitele, trestné činy v dopravě, majetkové trestné činy, násilné trestné činy a úplatkářství.[96]

---

[94] www.mvcr.cz/clanek/inspekce-ministra-vnitra.aspx

[95] Zpráva o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti policistů Policie České republiky za rok 2006, Tabulka č. 4 - Podíl na objasněné trestné činnosti policistů dle četnosti trestných činů, str. 4

[96] Zpráva o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti příslušníků Policie České republiky za rok 2007

Vnější kontrola

Vnější kontrola je vykonávána státním zastupitelstvím, nezávislými soudy, institutem ombudsmana a v neposlední řadě také ze strany jednotlivých občanů.

9.2.1. Státní zastupitelství

Státní zastupitelství je soustava úřadů státu, které jsou určeny k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství. Státní zastupitelství je zakotveno v čl. 80 Ústavy České republiky jako součást moci výkonné. Jeho postavení, působnost, vnitřní vztahy, organizaci a správu státního zastupitelství upravuje zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Státní zastupitelství vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v zařízeních, kde se vykonává vazba nebo trest odnětí svobody.

V případě podezření ze spáchání trestného činu příslušníkem Policie České republiky přebírá státní zástupce tento případ od Inspekce ministra vnitra po zahájení stíhání konkrétního podezřelého. Podle jeho pokynů je mu potom inspekce nápomocna. Státní zástupce aktivně vede stíhání podezřelého.

9.2.2. Soudy

Soudní moc je zakotvena v čl. 81 a násl. Ústavy České republiky. Soudní moc vykonávají jménem České republiky soudy. Každý má právo se domáhat ochrany svých práv před soudem. Pokud došlo ze strany příslušníků Policie České republiky k porušení základních práv a svobod nebo jednali v rozporu s právním řádem, má poškozený možnost obrátit se na soud, aby byla sjednána náprava.

V důsledku jednání policie může dojít i k porušení ústavních práv a základních lidských svobod zaručených Ústavou a Listinou základních práv a svobod. Takové porušení shledal Ústavní soud v několika případech, ať už se jednalo o nedotknutelnost obydlí nebo porušení práva na právní pomoc v řízení a práva na tlumočníka. Konkrétně lze uvést nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 474/07, ve kterém Ústavní soud konstatoval, že *„Z mezí ústavnosti vybočuje postup policie, při němž ve fázi před zahájením trestního stíhání, kdy ještě není jasně vymezen skutek ani stanoven okruh osob podezřelých, provedla úkon upravený v hlavě čtvrté trestního řádu - prohlídku jiných prostor - jako každý úkon, aniž přezkoumatelným způsobem zdůvodnila, proč provedení úkonu nebylo možné odložit na pozdější*

stadium trestního řízení“ [97] a dále *„jestliže tedy z procesních pravidel vyplývají určité kvalifikační podmínky pro to, aby byla určitá fáze trestního stíhaní skončena a započata jiná, pak je zneužitím státní moci, když v posuzovaném případě bez objektivního důvodu pokračoval policejní orgán v úkonech ve fázi trestního stíhání podle § 158 odst. 3 trestního řádu, ačkoliv měl správně zahájit vyšetřování. Pokud se tak nestalo, byl porušen čl. 8 odst. 2 Listiny a současně čl. 11 odst. 1 a čl. 12 odst. 2 Listiny.“* [98] Ústavní soud tedy konstatoval, že „*Police České republiky porušila základní práva stěžovatele podle čl. 2 odst. 2 Listiny ve spojení s čl. 8 odst. 2, čl. 11 odst. 1 a odst. 4, a čl. 12 Listiny tím, že dne 21. prosince 2006 provedla v uvedené věci prohlídku prostor obchodní společnosti T. spol. s r.o. a I. G. s.r.o., aniž by se zabývala posouzením tohoto úkonu jako úkonu neodkladného nebo neopakovatelného v situaci, kdy byl stěžovatel ochoten požadované věci dobrovolně vydat.“* [99]

Jako další příklad porušení ústavně zaručených práv lze uvést nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 734/04. Stěžovatel se ústavní stížností domáhal, aby Ústavní soud vyslovil, že postupem Policie České republiky, Okresního ředitelství Pelhřimov, Služby kriminální policie a vyšetřování bylo porušeno jeho ústavně zaručené právo na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Stěžovatel se dostavil do budovy policie k podání svědecké výpovědi a žádal, aby při tomto úkonu byla přítomna jeho advokátka, což policie odmítla s tím, že žádné ustanovení trestního řádu neupravuje otázku právní pomoci u osob vystupujících jako svědek a přítomnost advokáta by mohla mařit průběh trestního řízení. Ústavní soud v tomto případě konstatoval, že *„Postupem policie bylo porušeno ústavní právo stěžovatele na právní pomoc v řízení, zakotvené v čl. 37 odst. 2 Listiny, a to tím, že mu nebylo umožněno, aby jím zvolený advokát byl přítomen jeho výslechu jako svědka již ve fázi přípravného řízení.“* [100] Policii České republiky, Okresnímu ředitelství Pelhřimov, Službě kriminální policie a vyšetřování uložil, aby dále nepokračovala v porušování ústavně zaručeného práva stěžovatele na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Podobným problémem se zabývá i nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 386/04, kde se stěžovatel také domáhal, aby soud konstatoval porušení čl. 37 odst. 2

[97] Nález Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. II. ÚS 474/07
[98] tamtéž
[99] Nález Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. II. ÚS 474/07
[100] Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 734/04

Listiny základních práv a svobod postupem Policie České republiky, Národní protidrogové centrály, služby kriminální policie a vyšetřování, expozitura Ostrava. Soud toto vyslovil a Policii České republiky, Národní protidrogové centrále, službě kriminální policie a vyšetřování, expozitura Ostrava zakázal, aby nadále pokračovala v porušování ústavně zaručeného práva stěžovatele podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.[101]

Další nález Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 641/04, se týká přiměřenosti doby projednávání věci a nečinnosti policie. Stěžovatel se domáhal, aby Ústavní soud vyslovil, že bylo porušeno jeho právo na projednání věci bez zbytečných průtahů ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. Stěžovateli bylo v listopadu 2000 sděleno obvinění z trestného činu a současně byl vzat do vazby. Z vazby byl propuštěn v červenci roku 2001 a od té doby vůči němu nebyly činěny žádné vyšetřovací kroky a tato nečinnost trvala i v průběhu let 2002, 2003 a 2004. Přípravné řízení tedy probíhalo po dobu čtyř let. Ústavní soud dospěl k závěru, že „*bylo porušeno základní právo stěžovatele na projednání věci bez zbytečných průtahů, zakotvené v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod*“[102] a uložil Policii České republiky, Správě hlavního města Prahy, aby nepokračovala dále v průtazích a neprodleně v této věci jednala.

9.2.3. Veřejný ochránce práv

Institut veřejného ochránce byl do českého právního řádu zaveden zákonem číslo 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů. Veřejný ochránce působí zejména k ochraně osob před jednáním úřadů a institucí, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, k ochraně před jejich nečinností a přispívá k ochraně základních práv a svobod.[103]

Působnost veřejného ochránce práv se tedy vztahuje i na Policii České republiky. Novela zákona o Veřejném ochránci práv, zákon č. 381/2005 Sb., rozšířila povinnosti veřejného ochránce práv o povinnost vykonávat systematické preventivní návštěvy všech míst a zařízení, kde jsou nebo mohou být umístěny osoby omezené

[101] Nález Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. II. ÚS 386/04
[102] Nález Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2005, sp. zn. I. ÚS 641/04
[103] § 1 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

na svobodě. Tato činnost ochránce není založena na řešení individuálních podnětů, ale probíhá podle přesně stanoveného plánu. Tato povinnost pro Českou republiku vyplývá z mezinárodně-právních závazků, konkrétně z Opčního protokolu k Úmluvě OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, který byl přijat 18. prosince 2002. Opční protokol vytvořil dvousložkový systém prevence mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání. Nejdříve zřídil mezinárodní mechanismus, kterým je Podvýbor pro prevenci, jehož úkolem je vykonávat kontrolní návštěvy v místech, kde jsou drženy osoby omezené na svobodě. Navíc Opční protokol zavázal smluvní státy Úmluvy k vytvoření národního preventivního mechanismu.[104] Orgán provádějící systematickou preventivní vnější kontrolu míst, kde se nacházejí osoby omezené na svobodě, v České republice prozatím neexistoval. Od 1. ledna 2006 se tedy tímto preventivním mechanismem stal veřejný ochránce práv. Cílem této činnosti ombudsmana je především posílení ochrany osob před tzv. špatným zacházením. V obecné rovině je za toto zacházení považováno jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost. Podle míry zásahu do lidské důstojnosti nebo tělesné integrity může mít špatné zacházení podobu mučení, krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání, ale také neúcty k člověku a jeho právům, nerespektování jeho sociální autonomie a soukromí. Formálně může špatné zacházení spočívat nejen v porušování základních práv garantovaných Listinou základních práv a svobod nebo mezinárodními úmluvami či v překračování zákonů a podzákonných právních předpisů, ale i v neplnění více či méně závazných instrukcí a pokynů a v nedodržování neprávních standardů.[105]

Kromě preventivních návštěv v uvedených zařízeních patří mezi činnost veřejného ochránce práv i vyřizování stížnosti od občanů. Stížnosti na Policii České republiky však může veřejný ochránce práv přijímat pouze v případě, že se netýkají vyšetřování. Veřejný ochránce práv umožňuje stěžovatelům, aby jejich stížnosti byly posouzeny nestranně kompetentními osobami. Po obdržení podnětu má veřejný ochránce práv možnost provádět nezávislá šetření. Pokud svým šetřením ochránce zjistí porušení právních předpisů nebo jiná pochybení, vyzve instituce k nápravě.

[104] http://www.ochrance.cz/dokumenty.php?back=/cinnost/ochrana.php&doc=350
[105] http://www.ochrance.cz/cinnost/ochrana.php

9.2.4. Kontrola občany

Pokud se občan domnívá, že se setkal s nevhodným nebo protizákonným jednáním příslušníka Policie České republiky nebo jejího civilního zaměstnance, má možnost se obrátit se svojí stížností k útvaru policie, proti jehož příslušníkovi či zaměstnanci stížnost směřuje. Za správné vyřízení stížnosti je odpovědný ředitel příslušného útvaru. Je zde možnost nechat přešetřit způsob vyřízení stížnosti u nadřízeného útvaru policie, pokud se stěžovatel domnívá, že jeho stížnost nebyla řádně vyřízena. Stížnost musí být co nejkonkrétnější vzhledem k osobě příslušníka nebo zaměstnance policie. Je nutné přesně popsat činnost, která je předmětem stížnosti, uvést případné svědky a další podrobnosti, které by co nejvíce a nejpřesněji vystihly situaci. Stížnost, která není vyřízena hned, musí být vyřízena do 60 dnů ode dne doručení útvaru.

Další možností občana je obrátit se na veřejného ochránce práv. Tento podnět musí obsahovat vylíčení podstatných okolností, označení úřadu nebo osoby, které se podnět týká, doklad o tom, že úřad, kterého se podnět týká, byl neúspěšně vyzván k nápravě a identifikaci stěžovatele.

Další možností občana, jak chránit svoje práva, je obrátit se s žalobou na nezávislý soud.

10. VZTAHY POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY K ZAHRANIČÍ

Vztahy Policie České republiky k zahraničí jsou upraveny také v zákoně č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Je zde uvedeno, že je Policie České republiky při plnění svých úkolů oprávněna spolupracovat s mezinárodní organizací Interpol, s jinými mezinárodními organizacemi a zahraničními bezpečnostními sbory.

Mezi organizacemi, se kterými Policie České republiky spolupracuje, je již výše zmíněný Interpol. Dále pak Europol a Národní centrála Sirene. Spolupráce Policie České republiky se zahraničními policejními institucemi a organizacemi je zajištěna prostřednictvím Odboru mezinárodní policejní spolupráce, který je zřízen v rámci Policejního prezidia České republiky.

10.1. Interpol

Interpol je největší mezinárodní policejní organizací na světě. Zabezpečuje mezinárodní spolupráci v kriminálně-policejní oblasti mezi jejími smluvními státy.

Mezinárodní organizace kriminální policie je oficiální mezivládní organizace pro mezinárodní spolupráci policie, založená v roce 1923 a slučující členské státy z celého světa. Centrála této organizace, jejíž hlavní činností je koordinace spolupráce v boji proti kriminalitě, má sídlo v Lyonu (Francie).[106]

Československá republika byla v roce 1923 jedním ze zakládajících členů. Později po druhé světové válce, v roce 1952, Československo z organizace vystoupilo. Zpět mezi členy této organizace se Československá federativní republika vrátila formálně podanou žádostí v roce 1990. Národní ústředna Interpolu v Praze byla zřízena rozkazem ministra vnitra. Po rozdělení federace v roce 1993 došlo k formálnímu zániku jejího členství v této organizaci. Na základě dohody ministrů vnitra České a Slovenské republiky byla ustanovena Společná ústředna Interpolu pro Českou a Slovenskou republiku se sídlem v Praze. I Společná ústředna Interpolu však ukončila svoji činnost a současně s tím došlo k vytvoření Národní ústředny Interpolu Praha v samostatné České republice. 1. prosince 1999 se stal Interpol Praha součástí Policejního prezidia České republiky v rámci Odboru mezinárodní policejní spolupráce.[107]

[106] Němec, M. Občan a policie. Praha: Naše vojsko, 1996, str. 85
[107] http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/prezentace/omps.html#interpol#interpol

Mezinárodní policejní organizace Interpol má okruh svých činnost vymezen v článku 2 Statutu organizace. Tato organizace se zabývá zejména zajišťováním a zlepšováním vzájemné spolupráce mezi všemi institucemi prosazujícími právo, pátráním po osobách a věcech, předáváním pachatelů do zahraničí a jejich vydáním ze zahraničí do České republiky. Dále také získává a předává informace k případům kriminálního charakteru a zabývá se poradenskou činností v oblasti mezinárodní policejní spolupráce.

V souladu se Statutem Interpolu je hlavním cílem organizace:

a) zabezpečení a rozvoj nejširší vzájemné pomoci kriminální policie při plném respektování zákonodárství a závazků vyplývajících z mezinárodních smluv mezi členskými zeměmi v rámci zákonů existujících v těchto zemích v duchu Všeobecné deklarace lidských práv,
b) zřizování a rozvoj všech institucí, které by byly schopny efektivně přispívat k předcházení a postihu porušování práva.[108]

Interpol Praha provádí šetření v zahraničí pouze v trestně právních věcech a pouze na základě žádosti státních orgánů, zejména Policie České republiky, soudních orgánů, celních orgánů, orgánů Ministerstva vnitra, Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva obrany.

10.2. Národní centrála Sirene

Národní centrála Sirene je součástí Odboru mezinárodní policejní spolupráce Policejního prezidia České republiky, stejně jako Národní jednotka Europolu a Národní ústředna Interpolu. Stejně jako v ostatních členských státech schengenského prostoru je národním ústředním bodem pro výkonnou schengenskou spolupráci a především pro pátrání prostřednictvím *Schengenského informačního systému*. Plní úkoly ústředního místa České republiky pro mezistátní sledování, pronásledování a evropský zatýkací rozkaz. Národní centrála Sirene je neustále k dispozici orgánům činným v trestním řízení a vykonává tedy nepřetržitou službu. Pro občany přímo dostupná není. Jakékoliv požadavky občanů je nutné realizovat prostřednictvím místně příslušných útvarů Policie České republiky nebo jiných státních orgánů.[109]

Hlavním úkolem je zprostředkovávání doplňujících informací ke stručným

[108] Němec, M. Občan a policie. Praha: Naše vojsko, 1996, str. 85
[109] http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/prezentace/omps.html#sirene#sirene

záznamům, které jsou vedeny v Schengenském informačním systému. Schengenský informační systém je využíván zejména k pátrání po hledaných nebo pohřešovaných osobách nebo osobách důležitých pro trestní řízení. Dále je v rámci Schengenského informačního systému pátráno po hledaných vozidlech, zbraních, dokladech, bankovkách apod. Dále je možno v rámci mezinárodní a justiční spolupráce v rámci Národní centrály Sirene a Schengenského informačního systému provádět výměnu kriminálně relevantních informací, právní pomoc v trestních věcech a vyšetřovat a předcházet trestné činnosti. Do tohoto systému vkládají informace všechny členské státy schengenského prostoru.[110]

Činnost Národní centrály Sirene musí být prováděna rychle a efektivně. Jsou stanoveny dvanáctihodinové lhůty pro vyřízení dožádání, provoz je nepřetržitý. Je zde vysoký stupeň zabezpečení, jelikož se jedná o práci s osobními a citlivými policejními údaji. Zabezpečen je jak přenos dat v rámci Schengenského informačního systému, tak i jednotlivé prostory.

Pracovníky Národní centrály Sirene jsou výlučně vysokoškolsky vzdělaní policejní důstojníci, kteří ovládají anglický jazyk. Musí mít velmi dobré znalosti českého, evropského a mezinárodního práva v policejní oblasti a oblasti justiční spolupráce. Existence národní centrály Sirene je právně zakotvena v čl. 92 a 108 Schengenské prováděcí úmluvy. Její činnost se řídí především Manuálem SIRENE. Tyto normy jsou součástí práva Evropské unie a jsou tedy závazné i pro Českou republiku.[111]

Národní centrála Sirene je spolu s Nejvyšším státním zastupitelstvím a Ministerstvem spravedlnosti oficiálním ústředním místem pro evropský zatýkací rozkaz v České republice. Po vydání evropského zatýkacího rozkazu Národní centrála Sirene zajišťuje vyhlášení pátrání v Schengenském informačním systému i v těch státech, které evropský zatýkací rozkaz uznaly, ale nejsou do Schengenského informačního systému připojeny. Smyslem evropského zatýkacího rozkazu je maximální zjednodušení a zrychlení postupu při předávání hledaných osob mezi členskými státy. Tímto by měl být kompenzován neomezený pohyb osob přes vnitřní hranice v rámci schengenského prostoru. Evropský zatýkací rozkaz zcela nahrazuje dosavadní multilaterální úmluvy o vydávání. V rámci Evropské unie vstoupilo

[110] Informační materiály Policie České republiky - „Evropou volnou cestou“, Základní informace o Schengenském informačním systému
[111] http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/prezentace/omps.html#sirene#sirene

Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi státy v platnost 7. srpna 2002. Do českého právního řádu bylo Rámcové rozhodnutí implementováno novelou trestního řádu s účinností od 1. listopadu 2004.[112]

10.3. Europol

O založení Europolu bylo rozhodnuto v Maastrichtské smlouvě o Evropské unii ze dne 7. února 1992. Činnost Europolu byla zahájena 3. ledna 1994 nejprve jako protidrogové jednotky Europolu, jejímž úkolem byl výhradně boj proti drogám. Následně došlo k postupnému rozšiřování o další oblasti boje proti kriminalitě. Svoji činnost v plném rozsahu zahájil Europol 1. července 1999. Od vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost od 1. května 1999 byla Europolu přisouzena jedna z rozhodujících úloh při realizaci prostoru svobody, bezpečnosti a práva.

Jeho cílem je zlepšit účinnost a spolupráci příslušných členských států Evropské unie při předcházení závažným formám mezinárodní trestné činnosti. Zároveň také bojuje proti organizované trestné činnosti, pokud jsou jí dotčeny alespoň dva členské státy. Jako jeho úkoly lze vymezit podporu vyšetřování organizované kriminality, výměnu informací v rámci informačních systémů Europolu, zprostředkovávání technické pomoci a podpora operativního vyšetřování. K Europolu jsou členskými státy vysláni styční důstojníci jako zástupci orgánů zúčastněných na trestním řízení.[113]

[112] http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/unie/policejni.html
[113] http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/prezentace/omps.html#europol#europol

11. ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se snažila nastínit vývoj policie od vlády Habsburské monarchie až po současnost. Policie prošla během mnohaletého vývoje několika zásadními reformami. Během 18. století došlo hned k několika významným reformám státní správy a policejního systému. Důležité bylo zejména oddělení policie od justice v období kolem roku 1749. Dalšími změnami policie prošla za vlády Marie Terezie a také Josefa II. Další důležité reformy následovaly po roce 1848, kdy byla policie začleněna pod Ministerstvo vnitra. Toto přetrvalo až do roku 1918, kdy vzniká Československá republika. Po roce 1939, kdy byl na území Československa vytvořen Protektorát Čechy a Morava, došlo ke značným změnám v bezpečnosti a státoprávním uspořádání. Ministerstvo vnitra sice i nadále provádělo řízení bezpečnostních složek státu, avšak vlastní kontrolu a dozor nad nimi vykonávaly německé bezpečnostní orgány. K dalším významným změnám pak došlo po roce 1945, kdy se základem pro státoprávní uspořádání stal Košický vládní program. Byl založen Sbor národní bezpečnosti, který plnil až do roku 1990 funkci státní policie. Jeho základními organizačními složkami byla Veřejná bezpečnost a Státní bezpečnost. V 50. a 60. letech došlo ke změně územního uspořádání státu, které mělo vliv i na činnost bezpečnostního aparátu. Výkon policejní činnosti byl v důsledku toho přesunut pouze do okresních měst a byl tak vzdálen potřebám obyvatelstva. Proto došlo ke zřizování obvodních oddělení, která byla základní organizační složkou Veřejné bezpečnosti. Po vytvoření československé federace došlo k přesunu působnosti v oblasti bezpečnosti a udržování vnitřního pořádku na federální ministerstvo vnitra Československé socialistické republiky. Ke změnám došlo také po roce 1989. Sbor národní bezpečnosti byl v roce 1990 nahrazen Policií České republiky. Policie České republiky je ozbrojený bezpečnostní sbor, který působí v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti. Je také součástí Integrovaného záchranného systému.

Policie České republiky prochází jednou z velkých změn i nyní, kdy je prováděna reforma Policie České republiky a vláda schválila také návrh nového zákona o Policii České republiky. Tento zákon je kritizován z mnoha stran. Podle názoru odborníků dovoluje policistům až moc zasahovat do základních svobod

občana a dává jim velké pravomoci. Jedná se o oblast provádění odposlechů, kdy by měla být menší možnost kontroly a nebo také o oblast nakládání a shromažďování osobních údajů obyvatelstva. Jsou známy případy, kdy byly tajné dokumenty a citlivé údaje nalezeny na ulici a měl k ním přístup kdokoliv. Tyto údaje mohly být zneužity, pokud by se dostaly do nepovolaných rukou. Myslím si, že v oblasti využívání osobních údajů a dalších citlivých dat by měla být přísnější kontrola a v případě nějakého selhání, kdy by došlo ke ztrátě, zneužití nebo zveřejnění nějakých takových údajů, by měly být přísné tresty pro zodpovědné osoby.

Nový zákon o policii by měl přinést i změny v oblasti pomoci v případě provádění soudních exekucí, kterou exekutorům policisté poskytují. Policisté by podle tohoto zákona neměli tuto činnost dále vykonávat. S tím nejsou spokojeni exekutoři, kteří se brání tím, že počet exekucí s asistencí policie není nikterak veliký a proto nevidí důvod, proč by se tak nemohlo i nadále postupovat. Samozřejmě zde jde i o jejich bezpečnost. Možným řešením by bylo, aby sami exekutoři chodili ozbrojení, případně aby si jako doprovod k provádění exekucí najali soukromou bezpečnostní agenturu. Myslím si, že ani jedno z těchto řešení není úplně ideální. V prvním případě, kdy by sami exekutoři u sebe nosili zbraň, je můj názor takový, že to může způsobit mnoho problémů. Případným doprovodem bezpečnostní agentury by se práce exekutorů zase o dost prodražila. Důvodem pro ukončení asistence policistů při provádění soudních exekucí je samozřejmě také nedostatek policistů ve službě. Podle mého názoru však počet exekucí s asistencí policistů není natolik velký, aby v činnosti policie způsoboval nějaké vážné problémy. U policie sice pracuje o několik tisíc lidí méně, než by byl ideální stav, ale myslím si, že na to, jaké množství policistů chybí v ulicích, je počet exekucí, při nichž je žádána asistence policie, zanedbatelný.

Nedostatek policistů je v současnosti asi jedním z největších problémů Policie České republiky. S tímto problémem se sice policie potýká již několik let, ke zhoršení této situace však došlo během loňského roku, kdy od 1. ledna 2007 nabyl účinnosti nový zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků ozbrojených sborů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon způsobil v řadách policie mnoho

odchodů, které byly způsobeny několika důvody. V první řadě se jednalo o odchody, které způsobila změna přidělování služebních hodností. Zatímco dříve byly služební hodnosti přidělovány na základě počtu odsloužených let, novým kritériem pro přidělování služebních hodností byla určena konkrétní pracovní pozice. Z tohoto důvodu došlo u některých policistů ke snížení hodnosti a v důsledku toho i ke snížení platu. Proto někteří policisté od policie odešli. Jako druhý důvod pro odchody policistů lze uvést to, že nový zákon o služebním poměru dal možnost starším policistům odejít s vyšším výslužným. Kritiku ze strany policistů vyvolaly také změny některých příplatků, který byly s výkonem služby spojeny. Jedná se např. o příplatky o svátcích nebo v noci. V důsledku toho odešlo od policie několik tisíc policistů. Klesající počet policistů byl sice částečně kompenzován přesunem policistů ze státních hranic, které opustili k 27. prosinci 2007 po vstupu České republiky do schengenského prostoru. Stále však chybí mnoho policistů v základních službách, jako jsou služba pořádková nebo služba dopravní policie. Policie tedy od 1. února 2008 spustila náborovou kampaň, kterou nazvala „Pomáhat a chránit“, díky které by měly být řady policistů doplněny. Podle mého názoru však může nedostatek a potřeba přijetí nových policistů způsobit to, že policie sníží nároky na jednotlivé uchazeče. Statistiky by to sice vylepšilo, ale mohlo by se to odrazit na kvalitě poskytované ochrany zdraví osob a majetku, což je hlavním úkolem Policie České republiky a mělo by to také i nadále zůstat její prioritou.

Současný problém Policie České republiky vidím i v oblasti vnitřní kontroly, zejména v činnosti Inspekce ministra vnitra. Myslím si, že pokud je kontrola policistů prováděna taktéž policisty, je velmi těžké, ne-li nemožné, zaručit potřebnou objektivitu. Ze strany veřejnosti a odborníků se objevují požadavky na vytvoření takového inspekčního orgánu, který bude zcela nezávislý a bude působit zcela mimo resort ministerstva vnitra a policii. Samozřejmě souhlasím s tím, aby byla vytvořena taková inspekce, která nebude složena pouze z policistů, aby tak byla zajištěna její objektivita při vyšetřování a její postup také nemohl být ovlivňován vztahy mezi jednotlivými členy inspekce a policisty. Na druhou stranu je ovšem třeba uvážit, zda by v inspekčním orgánu neměli být policisté alespoň částečně zastoupeni. Zejména

z toho důvodu, že jedině policista ví, co policejní práce obnáší, jaké se při ní mohou vyskytnout problémy a jakým způsobem jsou policisté za konkrétních okolností zvyklí reagovat. Myslím si, že pro činnost inspekčního orgánu by takováto znalost podmínek policejní práce byla určitě přínosem.

Policie České republiky při své činnosti v rámci ochrany bezpečnosti, zdraví a majetku spolupracuje i s mezinárodními organizacemi. Mezi tyto organizace patří Interpol, Europol a Národní centrála Sirene. Mezinárodní spolupráce policejních orgánů a orgánů ochrany práva je velice důležitá. Její důležitost se projevuje zejména v současné době, kdy i vlivem rozvoje různých technologií dochází k rozvoji a rozšiřování zločinu. Podle mého názoru může mít mezinárodní spolupráce významný vliv na potírání zločinu. Vytváření informačních systémů, které zpracovávají informace o pachatelích trestných činů, organizovaných skupinách a organizované trestné činnosti, a to i na mezinárodní úrovni, je velice důležité zejména pro prevenci a včasný zásah policie proti trestné činnosti. V rámci policejní spolupráce je také velice důležité pátrání po hledaných pachatelích trestných činů, kdy se v rámci této spolupráce rozšiřuje území pro úspěšný zásah policie a jejich zadržení, jelikož se tito pachatelé ve většině případů snaží dostat za hranice státu, na jehož území trestný čin spáchali a případnou spoluprací jednotlivých policejních složek v různých státech se pravděpodobnost jejich případného zadržení zvyšuje.

Policie České republiky je v poslední době také často terčem kritiky z důvodu používání služebních zbraní jednotlivými policisty při zasahování proti trestné činnosti. Myslím si, že v některých případech je použití zbraně policistou opravdu zbytečné a konkrétní případ by šel řešit i jiným způsobem, zvláště v nějakých méně závažných situacích. Podle mého názoru je však třeba vidět i druhou stránku věci. Nelze policisty jen odsuzovat za použití zbraně, ale zejména zvážit okolnosti, které k tomuto použití vedly. V mnoha případech je použití služební zbraně vyvoláno zejména nutností obrany policistů proti útokům ze strany pachatelů trestných činů. Myslím si, že v současné době se agresivita pachatelů zvyšuje a policistům tedy nezbývá jiná možnost než před útokem bránit osoby v okolí a také sebe. Je ovšem nutné, aby nedošlo ke zneužívání použití služební zbraně a tato byla použita pouze v případě, kdy jiné možnosti již nejsou možné.

Další z významných problémů současné policie je nepřiměřenost některých zásahů nebo porušení základních práv a svobod. Nejznámějším zásahem policie z posledních několika let, který byl také dost mediálně známý, je zásah policistů proti účastníkům technoparty CzechTek u Mlýnce na Tachovsku v roce 2005. Při zásahu policistů zde bylo zraněno několik lidí. Tímto případem se zabýval i veřejný ochránce práv, který šetření zahájil z vlastní iniciativy. Za svůj cíl měl posouzení působnosti, pravomoci a přiměřenosti postupu Policie České republiky při tomto zásahu. Ve svém závěrečném stanovisku k postupu Policie České republiky proti účastníkům CzechTeku 2005 shledal veřejný ochránce práv několik pochybení ze strany policie. Policii byla ze strany veřejného ochránce práv vytýkána zejména kvalita výzev, kterou dávali účastníkům technoparty a nedostatek preventivních opatření, které by případným konfliktům mohly předejít. Z mého pohledu je v takových případech nutná spolupráce organizátorů podobných akcí s policií, přičemž si v tomto případě nejsem zcela jistá, že tomu tak bylo. Podle mého názoru nebyla v tomto případě vina jen na straně policistů a jistou odpovědnost nesli i organizátoři akce, kteří podcenili množství účastníků a nutnou organizaci, kterou si takové množství účastníků vyžaduje. Myslím si, že by se při dostatečné komunikaci mezi oběma stranami dalo takovým konfliktům předejít a určitě by tato akce nedopadla tak, jak tomu nakonec bylo.

Závěrem bych chtěla uvést, že bez Policie České republiky by bylo velice složité zajistit potřebnou ochranu bezpečnosti a zdraví osob a majetku. V tomto plní Policie České republiky nezastupitelnou roli. I když ze strany veřejnosti je často policie kritizována, myslím si, že svoji práci vykonává převážně dobře. Mezi policisty se sice najdou výjimky, kdy z jejich strany dochází k různým trestným činům či přestupkům, ale není možné odsuzovat všechny policisty za činy několika jednotlivců. Výkon této profese určitě není jednoduchý a je třeba, aby měli policisté ze strany občanů určitý respekt a podporu pro výkon své činnosti. Je velmi těžké respekt získat zejména s ohledem na případy, které kritiku veřejnosti vyvolávají. Ze strany osob, které v tomto oboru nepůsobí, je velmi složité představit si, co všechno tato práce obnáší a jaké nároky jsou na policisty každý den kladeny.

12. RESUMÉ

Meine Diplomarbeit befasst sich mit dem Thema Polizei der Tschechischen Republik, ihrer Chrakteristik und ihrer Stelle im staatlichen Sicherheitsbehördesystem. Diese Thema ist sehr umfänglich, da die Problematik der Sicherung der öffentlichen Sicherheit und Ordnung das wichtigste Ziel jedes Staates, unabhängig von dessen Regierung, ist

Einzelne Organe der Polizei der Tschechischen Republik arbeiten im Rahmen der Sicherung der öffentlichen Sicherheit und Ordnung mit internationalen Organisationen zusammen. Zu den wichtigsten zählen Interpol, in dessen Rahmen die internationale Zusammenarbeit im Bereich der Kriminalitätsbeweltigung durchgeführt wird und Europol, in dessen Rahmen die Mitgliedsstaaten der EU zusammenarbeiten, mit dem Ziel, der internationalen Kriminalität vorauszugehen und die organisierte Kriminalität der EU-Staaten zu ermitteln. Nächtste wichtige Säule der internationalen Zusammenarbeit ist die Nationale Zentrale Sirene, die den Informationenaustausch unter zuständigen Polizeiorganen vermittelt, insbesondere durch Schengener Informationssystem, der im Rahmen des schnegener Raums zwischen einzelnen EU-Mitgleidsstaaten gebildet wurde.

Die Polizei der Tschechischen Republik ist dem Innenministerium unterworfen. An deren Spitze steht der Polizeipresident. Organisatorisch setzt sich die Polizei aus Organen mit Wirkungsbereich auf dem ganzen Gebiet der Republik, als auch aus Organen mit begrenzten Wirkungsbereich zusammen.

Meiner Meinung nach besteht das Hauptproblem der Polizei der Tschechischen Republik der Gegenwart im Mangel an Polizeibeamten, das schon mehrere Jahre überdauert. Die Situation verschlechterte sich noch während des letzen Jahres, als am 1. Januar 2007 neues Gesetz über dienstlichen Verhältnis in Kraft getreten ist.

Am meisten wurde an diesem Gesetz kritisiert, dass die Zuordnung von dienstlichen Rang geändet wurde. Früher diente als Kriterium für die Zuordnung die Zahl der Dienstjahre, nun wird der dienstliche Rang jedoch anhand konkreter Dienstposition bestimmt. Weiter ist es zur Änderung mancher Belohnungen gekommen, die mit der Diestausübung verbunden waren, zum Beispiel am Weihnachten oder Nachtdienst.

Wegen dieses Gesetzes verließen die Polizei mehrere Tausend Polizisten. Dieses Problem wirkte sich vor allem in kleiner Polizeibeamtenzahl im Grunddienst, wie zum Beispiel Ordnungsdienst oder Verkehrspolizei. Obwohl dieser Stand teilweise durch Polizisten vervollständigt wurde, die zum 21. Dezember 2007 Grenzschutz verlassen haben, als die Tschechische Republik in den schengener Raum herbeigetreten ist, wirkt sich der Mangel an Polizeikräften weiter aus.

Im Februar dieses Jahres kündigte die Polizei eine Werbekampagne an, deren Ziel die Füllung der Polizeistände ist. Fraglich ist jedoch, ob die Polizei nicht die Voraussetzungen an einzelne Bewerber nur aus dem Grund herabsetzen wird, um genug Polizeibeamten zu sichern, was zwar aus statistischer Sicht gut wäre, jedoch sich auf die Qualität des Schutzes der Gesundheit und des Eigentums auswirken könnte, der die Hauptaufgabe der Polizei der Tschechischen Republik darstellt.

Meiner Meinung nach liegt das nächste, und zwar nicht weniger gewichtige Problem der Gegenwart darin, dass eine Dienstwaffe benutzt wird, wobei der Gebrauch häufig eine Verletzung oder Tod des Täters, oder sogar einer zum Tat zufällig hinzugetrenen Person zur Folge hat. Natürlich gehört der Einsatz der Dienstwaffe zu den wichtigsten Rechten eines Polizeibeamten, jedoch sollte dies in der Weise ausgeübt werden, dass es zu einer Gefährung von täterverschiedenen Personen in möglichst wenigen Fällen kommt. Mit dem Einsatz einer Dienstwaffe ist der Einsatz von Zwangsmitteln verbunden. Manche solche Fälle wurden durch die Medien bekannt und sind in der Bevölkerung häufig diskutiert. Es handelt sich beispielswiese um Polizeieinsatz im Rahmen der Technoparty CzechTek 2005, die im Juli 2005 stattgefunden hat. Hier wurde die Polizei für einen unangemessenen Einsatz gegen wenigen Teilnehmern kritisiert. Der Fall beschäftigte sowohl die Inspektion des Innenministers (Innenministeriums), als auch der Oberstaatsanwalt.

An der radikalen Untersuchung waren auch viele Politiker, insbesondere der Innenminister beteiligt. Eigene Stellungsnahme zu diesem Einsatz publizierte auch der Parlamentsbeauftragter für Veraltungskontrolle zum Schutze der Bürger.[114] Obwohl sich mit dem Fall, wie oben erwähnt, auch die Inspektion des Innenministers (Innenministeriums) beschäftigt hat, ist fraglich, inwieweit sie in der Lage ist, objektiv zu entscheiden, wenn sie dem Ministerium unterworfen ist und ihre Mitglieder die Polizeibeamten sind.

[114] Ombudsman

Zur Zeit wird beschäftigt sich das Parlament mit der Vorlage zum neuen Polizeigesetz, der zum 1. Januar 2009 in Kraft treten soll. Dieses Gesetz soll die Polizei von solchen Tätigkeiten befreien, die nicht direkt mit ihrer Aufgaben zusammenhängen, wie zum Beispiel das Versenden von Post, etc. Weiter soll es zur Reorganisation von Organen mit begrenzten Wirkungsbereich kommen, wobei die Zahl der Landesdirektorien von 8 auf 14 steigen soll.

Im Rahmen des Regierungsprogramms sollte auch eine freie Inspektion gegründet worden, die die Straftaten von Polizeibeamten ermitteln sollte. Auch im neuen Gesetz bleibt jedoch die die Inspektion Teil des Innenministeriums. Es kam lediglich zu einer Änderung der Ernennung des Direktors. Er wird nicht mehr von Innenminister, sondern Regierung auf Vorschlag des Innenministers ernannt. Die Inspektionsmitglieder werden wieder ausschließlich die Polizeibeamten. Es stellt sich lediglich die Frage, im welchen Maß die Inspektion bei der Ermittlung von Straftaten der Polizeibeamten zukünftig objektiv wird.

13. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Macek, P., Uhlíř, L. *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526-1918)*. Praha: Themis, 1997, 178 s.

Macek, P., Uhlíř, L. *Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918-1939)*. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, 1999, 230 s.

Macek, P., Uhlíř, L. *Dějiny policie a četnictva III. Protektorát Čechy a Morava a Slovenský stát(1939-1945)*. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, 2001, 231 s.

Macek, P., Filák, A. *Pořádková činnost policie*. Obecná část. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, 2002, 100 s.

Macek, P. a kol. *Pořádková činnost policie*. Zvláštní část. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, 2003, 166 s.

Filák, A. *Policejně bezpečnostní činnost a její hlavní organizačně taktické formy*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2003, 135 s.

Bílek, P., Dufková, I., Zlámal, J. *Policie a lidská práva*. Praha : Themis, 2000, 143 s.

Macek, P. a kol. *Bezpečnostní služby*. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, 2001, 198 s.

Macek, P., Filák, A. *Základy teorie policejně bezpečnostní činnosti*. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, 2004, 260 s.

Filák, A. a kol. *Základy teorie policejně bezpečnostní činnosti II*. Praha: Vydavatelství POLICE HISTORY, 2006, 216 s.

OTTOVA ENCYKLOPEDIE Česká republika, 4. díl. Historie. Stát a společnost. Praha: OTTOVO NAKLADATELSTVÍ, s.r.o., 2006

Macek, P., Gregor, M. *Zásady pro činnost útvarů služby pořádkové policie*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 1995, 28 s.

Macek, P., Kvíčala, L. *Základní útvary služby pořádkové policie*, Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 1998, 30 s.

Němec, M. *Občan a policie*. Praha: Naše vojsko, 1996, 312 s.

Dufková, I., Zlámal, J. *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*. Praha, 2005, 67 s.

Herzogová, Z. *Policejní etika v dokumentech*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2000, 124 s.

Dvořáček, Z. *Právní základy veřejného pořádku*. Praha: Armex Publishing, s.r.o., 2004, 96 s.

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.
Návrh nového zákona o Policii České republiky.
Zákon č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti.
Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
Nařízení vlády České republiky č. 397/1992 Sb., kterým se stanoví úprava vztahů. Policie České republiky k orgánům obcí a obecní policii.
Nařízení Ministerstva vnitra č. 98/2000, kterým se stanoví organizace Ministerstva vnitra.
Nařízení Ministerstva vnitra č. 75/1999, kterým se stanoví organizace Policie České republiky.
Nařízení Ministerstva vnitra č. 73/2001, o řízení, organizaci a výkonu ekonomické činnosti.
Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 72/2005 Sb. m. s.
Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.
Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3,5 a 8.
Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.
Deklarace o policii.

Etický kodex policisty, vypracovaný výkonným výborem International Association of Chiefs of Police na 96. konferenci 17. října 1989 (USA, Louisville).
Evropský kodex policejní etiky – doporučení (2001) 10 přijaté Výborem ministrů Rady Evropy 19. září 2001.
Etický kodex Policie České republiky.
Petice příslušníků bezpečnostních sborů České republiky Manifest 361.
Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ve věci postupu Policie ČR proti účastníkům CzechTeku 2005.
Zpráva o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti policistů Policie České republiky za rok 2006.
Zpráva o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti policistů Policie České republiky za rok 2007.
Nález Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2007 sp. zn. II. ÚS 474/07.
Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2005 sp. zn. I. ÚS 734/04.
Nález Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2004 sp. zn. II. ÚS 386/04.
Nález Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2005 sp. zn. I. ÚS 641/04.
Informační materiály Policie České republiky (zapůjčil kapitán Zdeněk Partyš, vrchní asistent, Policie České republiky, Správa Jihomoravského kraje).

Internetové odkazy:
http://www.mvcr.cz
http://www.idnes.cz
http://www.ochrance.cz
http://www.tyden.cz
http://www.denik.cz
http://aktualne.centrum.cz
http://www.wikipedia.org
http://www.policie.cz